

JOHANS HEINRIHS
BAUMANIS

250

Latvijas Akadēmiskā bibliotēka
Valsts Mākslas muzejs

Johans Heinrihs Baumanis

250

UDK 75.07(474.3)(091)+929
Ba 875

Sastādītāja RUTA LAPIŅA
Medību stāstu tulkotājs VALDIS BIENIEKS
Bibliogrāfijas sastādītāja DAGNIJA IVBULE
Fotogrāfi NORMUNDS BRASLIŅŠ, MĀRA BRAŠMANE
Vāka māksliniece GUNTA PLOTKA

Izdevums sagatavots saistībā ar
Johana Heinriha Baumaņa 250 gadu jubilejai
veltīto izstādi Valsts Mākslas muzejā
2003. gada 16. decembrī – 2004. gada 8. februārī.

Uz vāka: J. H. Baumanis. Klusā daba.
1820. gads. Valsts Mākslas muzejs.

Grāmata izdota ar
Kultūrkapitāla fonda atbalstu.

ISBN 9984-538-66-4

© Ruta Lapiņa, sastādījums, 2003
© Valdis Bisenieks, tulkojums, 2003
© Dagnija Ivbule, bibliogrāfija, 2003
© Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2003
© Valsts Mākslas muzejs, 2003

Ruta Lapina

Johans
Heinrihs Baumanis
(1753–1832)

Pie sava laikmeta populārākajām personībām piederēja gleznotājs un literāts – kurzemnieks Johans Heinrihs Baumanis (*Johann Heinrich Baumann*), kura garais mūžs, aizsācies 18. gadsimta vidū, iesniedzās vēl krietni tālu 19. gadsimtā.

Atšķirībā no daudziem laikabiedriem – māksliniekiem, kuri tiecās savas spējas attīstīt un apliecināt ievērojamākajos Eiropas mākslas centros, J. H. Baumanis bija dziļi iesakņojies Latvijas zemē un ierosmi gleznošanai smēlās tās dabā, atklājot skaisto un mākslas cienīgo savā vistuvākajā un it kā ikdienišķajā apkārtņē.

Mākslinieks gleznoja un aprakstīja tikai to, kas bija mīļš viņa sirdij, – apkārtējās dabas pasauli. Dzīvnieki un putni viņa gleznās parādās gan kā objekti klusajās dabās ar medījumiem, gan sveiki un veseli mežu vai lauku vidū. Iezīmējot J. H. Baumaņa mākslas kopējās aprises, jāmin viņa talanta noteicošā īpatnība – veselīga, nedaudz robusta dzīves izjūta un nemainīga interese par dabu.

Ja arī J. H. Baumanis kādreiz ir sapņojis cīnīties par lielās mākslas mirdzošajām virsotnēm, kuras tolaik raksturoja

klasicisma un romantisma stils, tad šos sapņus ir bremzējis un aizēnojis viņa dzīvespriecīgais un sabiedriskais raksturs.

Johans Heinrihs Baumanis dzimis Jelgavā, toreizējās Kurzemes un Zemgales hercogistes galvaspilsētā 1753. gada 29. janvārī pēc vecā stila. Viņa tēvs Joahims Baumanis (1712–1759) tolaik bija Kurzemes superintendents. Garīdznieks bija arī tēva brālis Heinrihs Baumanis (1716–1790), vēlākais Cēsu prāvests, kurš pazīstams kā Vidzemes vēstures pētnieks.

Abi brāļi dzimuši Kretingā, tagadējā Lietuvas teritorijā, pēc studijām pārcēlušies uz dzīvi Latvijā un vēsturei zināmi ne tikai kā garīdznieki. Tā Halles universitātē studējušais Joahims Baumanis latviski tulkojis dziesmu grāmatas Kurzemes draudžu vajadzībām. Viņš arī atbalstījis latviskās laicīgās literatūras celmlauzi G. F. Stenderu tā darbības sākumā. Par to liecina, piemēram, Joahima Baumaņa – Kurzemes superintendenta sarakstītais priekšvārds G. F. Stendera 1756. gadā izdotajiem «Svētajiem rakstiem».

Heinrihs Baumanis ieradies Vidzemē 1739. gadā pēc studijām Jēnā. Sākumā viņš strādājis Liezērē, bet no 1760. gada līdz mūža galam bijis mācītājs un prāvests Cēsīs. H. Baumanis cītīgi vācīs Cēsu vietējās vēstures materiālus, bez tam manuskriptā atstājis latviski sarakstītu reformācijas vēsturi. Tomēr īpašu interesi izraisa viņa līdzdalība latviešu tautasdziesmu vākšanā. 18. gadsimta sešdesmitajos gados Rīgā dzīvojis vācu filozofs un dzejnieks Johans Gotfrīds Herders, kurš paralēli saviem tiešajiem skolotāja un mācītāja amata

pienākumiem pētījis arī latviešu folkloru. Viņa vēlākajos gados izdotajā krājumā «Tautu balsis dziesmās» (*Stimmen der Völker in Liedern*) ietilpst arī vienpadsmit latviešu tautasdziesmu tulkojumi. Lielāko daļu šī materiāla Herders saņēmis no Cēsu prāvesta Heinriha Baumaņa, kurš gan pēc paša atzinuma par latviešu tautasdziesmām sācis interesēties tikai Herdera rosināts.

Tēva, un jo īpaši tēvabrāļa interešu loks lielā mērā ietekmējis Johana Heinriha Baumaņa personības veidošanos. Tēvu viņš zaudējis agri, taču, turpinādams dzimtas tradīcijas, arīdzan studējis teoloģiju Erfurtes universitātē. Studijas ilgušas no 1772. gada līdz 1776. gadam. Paralēli teoloģijai Baumanis šajos gados apguvis arī glezniecību pie tolaik populārā vācu kluso dabu un dzīvnieku gleznotāja Jākoba Samuela Beka (1715–1778).

Jākobs Samuels Beks strādājis galvenokārt animālijas žanrā, pazīstamas ir viņa gleznotās klusās dabas un portreti. Daudz viņa darbu atradušies arī Latvijā. Vilhelms Neimanis savā grāmatā «Aus alter Zeit» piemin advokāta Andreasa Johana Teša (1723–1789) kolekciju, kurā bez Rembranta un van Deika kopijām, kā arī citiem darbiem bijušas sešdesmit J. S. Beka gleznas.¹ Literatūrā ir minēts, ka J. H. Baumanis, atgriezdamies dzimtenē, atvedis līdzī daudzus sava skolotāja darbus, taču iespējams, ka daļa no tiem šeit bijusi jau iepriekš. Vēl pēc citām versijām, 1777. gadā Jelgavā uzturējies pats J. S. Beks. Ar šo laiku datēts arī viņa gleznotais J. H. Baumaņa portrets, – vienīgais, kurā mākslinieks redzams jaunībā. Kā var spriest pēc zināmajiem darbiem,

skolotāja un audzēkņa intereses daudzējādā ziņā sakritušas, bet temperamenti, iespējams, bijuši atšķirīgi.

Glezniecības studijas J. H. Baumanis aizrāvušas tiktāl, ka dzimtenē viņš atgriezies nevis kā mācītājs, bet gan kā gleznotājs.

Kopš 1776. gada J. H. Baumanis dzīvojis pārmaiņus Kurzemē, Vidzemē un Rīgā. Laukos uzturēdamies, viņš saimniekojis muižās, praksē un teorijā pētījis latviešu valodu, brīžiem rakstījis, tomēr vislabprātāk nodevies vienīgi glezniecībai un medībām. Baumaņa mednieku stāsti, par kuriem viņš garantējis, ka tie esot patiesi, kļuvuši plaši pazīstami ne vien mutvārdu tradīcijā, bet iznākuši arī grāmatā un sagādājuši viņam apzīmējumu «Kurzemes Minhauzens».

J. H. Baumanis darinājis vairāk nekā 1700 eļļas gleznu, bieži minēts pat precīzs skaitlis – 1713. Tajās, izņemot nedaudzus portretus, dominē dzīvnieku un medību motīvi. Viņa darbiem bijis liels pieprasījums, tolaik J. H. Baumaņa gleznas atradušās gandrīz vai katrā Kurzemes un Vidzemes muižā, arī turīgāko birģeru dzīvokļos. Gleznas nebija pārlietu dārgas, mākslinieks tās pārdevis par četriem līdz divpadsmit dālderiem gabalā. Lielais pieprasījums tiek minēts kā viens no iemesliem, kādēļ J. H. Baumaņa gleznu kvalitāte ir tik atšķirīga. Viņa iemīlotākie motīvi sakrita ar pasūtītāju gaumi, tādēļ lielu daļu viņš atkārtoja, variēja, nereti pat kopēja.

J. H. Baumaņa glezniecība guva arī sava laika mākslas pazinēju atzinību. 1786. gadā Pēterburgas Mākslas aka-

dēmija par akadēmijas padomei iesniegto gleznu «Zaķis» piešķīra māksliniekam nosaukumu «*naznačennij*», kas akadēmijas rangu tabulā nozīmēja pēdējo pakāpi pirms akadēmiķa titula piešķiršanas.²

Arī daudz redzējušais Berlīnes Zinātņu akadēmijas profesors Johans Bernulli savās ceļojumu piezīmēs, aprakstot Kurzemē un Jelgavā 1778. gadā iepazītās mākslas darbu kolekcijas, ar atzinību piemin kādu holandiešu gleznotāja Filipa Vauvermana (1619–1668) gleznas kopiju, kuru darinājis J. H. Baumanis.³

J. H. Baumaņa dzīvesveids bijis visai sabiedrīks un zināmos gados, iespējams, arī diezgan jautrs. Anekdotes stāstījis gan viņš, gan arī tās stāstītas par viņu. Lielais medību mīļotājs, medniekstāstu stāstītājs, mednieku biedrības «virsrunātājs» vēlāk kļuvis par visnotaļ saprātīgu muižas pārvaldītāju un zemes kopēju.

Ar J. H. Baumaņa vārdu saistās Bramberges muižiņa Baldones apkārtnē, kur viņš dzīvojis ilgus gadus jau kopš 18. gs. beigām un kuru aprakstījis darbā «Bramberges muižas izskatīšana». Saskaņā ar arhīva materiāliem⁴ 1801. gadā Bramberges kroņa muižā saimniekojis Salaspils muižas arendators Hermanis Dītrihs Baumanis, par kura radniecību ar mākslinieku tuvāku ziņu trūkst. 1805. gadā par Bramberges rentnieci kļuvusi kolēģijas padomnieka atraitne Eleonora fon Berga, bet muižu turpinājis pārvaldīt H. D. Baumanis. 1817. gadā, beidzoties rentes termiņam, E. fon Bergas pilnvarnieks bijis gleznotājs J. H. Baumanis, kurš tūlīt pēc tam no savas līdzšinējās dzīvesvietas Bramberges muižā

aizgājis. No Bramberges muižiņas Rīgas HES ūdenskrātuves malā līdz 21. gadsimtam saglabājušās tikai saimniecības ēku drupas.

Mūža nogali mākslinieks aizvadījis meitas Šarlotes Kādes ģimenē Rīgas pievārtē – toreizējā Mazjumpravas muižā, tagadējā Ķengaraga rajonā. Muižai ir sena vēsture. 1257.–1259. gadā bīskaps Alberts to dāvinājis cisterciešu klosterim. Muižu viduslaikos sauca par Blūmendāli, bet biežāk par Jumpravmuižu – pēc tās iemītniecēm «jumpravām». Lai nosaukums nejuktu ar Jumpravmuižu pie Lielvārdes, tika pieņemts to apzīmēt par Mazjumpravmuižu. Saglabājies J. K. Broces ar 1798. gadu datēts zīmējums, kurā attēlotā Mazjumprava tolaik piederējusi Rīgas pilsētai. Mazjumpravas muižas kungu māja pārdzīvoja Otro pasaules karu, pēckara gadus un tikai salīdzinoši nesen pilnīgi pārbūvēta. J. Stradiņš, rakstot par ķīmiķi un farmaceitu Dāvidu Hieronīmu Grindeli (1776–1836), kurš veicis Ķemeru sērūdeņu ķīmisko analīzi, piemin arī viņa veikto sērūdeņu analīzi pie māksliniekam J. H. Baumanim piederošās Mazjumpravas muižiņas netālu no Rīgas.⁵

Johans Heinrihs Baumanis miris 1832. gada 7. jūlijā pēc vecā stila, apglabāts Katlakalna kapos, kur viņa atdusas vietu var apmeklēt arī šodien.

Māksliniekam veltītas piemiņas rindas ievietotas ne vien vācu presē, bet arī «Latviešu Avīzēs» 15. septembra numurā. Tur lasām, ka no šīs pasaules šķīries «... *tas daudziem no jums pazīstams medījuma mālders Jānis Indriķis Baumann, tā citkārtīga superdenta Baumanna dēls, dzimis Jelgavā, 10tā*

Februār 1753 gadā. Viņš dažā vietā Kurzemē un Vidzemē dzīvojis, daudz draugus sev bija sataisījis caur savu taisnu, mīļu un allaž priecīgu sirdi ...».

Tālāk uzskaitīti viņa sacerējumi latviešu valodā un nobei-gumā rakstīts: «*Savus pēdīgus gadus viņš pavadīja Mazā Jum-pravmuizā netāli no Rīgas, pie saviem bērniem, no kuriem Dievs viņu bez visas sirgšanas caur ļoti vieglu nāvi 6tā Juli mēneša dienā nosauca viņa dvēseli mūžīgos debespriekos pārceļdams. Viņa miesa pie Katlakalna baznīcas glabāta. Lai tā tur viegli dus, un viņa vārds lai paliek mīlā piemiņā pie visiem, kas šo godīgu vectēvu pazinuši.*»⁶

J. H. Baumanis, būdams cieši saistīts ar apkārtējo īstenību un dzimto zemi, ir arī visai tipisks sava laika un savas kārtas cilvēks. Viņa dzīves septiņdesmit deviņi gadi Kurzemē ir lieliem notikumiem bagāts laiks. J. H. Baumaņa bērnība saistās ar juku laikiem Kurzemes un Zemgales hercogistē un cīņām ap hercoga troni. Viņš piedzīvo Bīronu atgrieša-nos pie varas Kurzemē, Jelgavas Pētera akadēmijas – Baltijā pirmās augstskolas dibināšanu, no Francijas nākušo apgais-mības ideju vietējās atskaņas, pirmo zemnieku dumpi Kur-zemē 1794. gadā. J. H. Baumaņa dzīves laikā notiek arī Kur-zemes un Zemgales hercogistes pievienošana Krievijai, karš ar Napoleonu, kura laikā franču armija okupē Kurzemi un Zemgali, un, visbeidzot, pieņemto dzīves kārtību būtiski ietekmē dzimtbūšanas atcelšana.

Kurzemes un Zemgales hercogiste J. H. Baumaņa dzīves laikā piedzīvoja savu norietu un lielā mērā jau atradās Krie-vijas ietekmē. Tomēr šeit gan ekonomiskā situācija, gan

zemnieku stāvoklis caurmērā bija labāks nekā Vidzemē un Latgalē. Nav ziņu par plašākiem zemnieku nemieriem Kurzemes hercogistē pretstatā Vidzemei. Arī bēgli no Vidzemes un Latgales vairāk devās uz Kurzemi nekā pretējā virzienā.

Kurzemes un Zemgales hercogistē turpat pusi no visas teritorijas aizņēma kroņa muižas, kā arī luterāņu un katoļu pastorāti. Vēsturnieks Arveds Švābe, raksturojot situāciju hercogistē, raksta: *«Liela daļa taisnības bija Kurzemes bruņniecības komisijas 1814. gada ziņojumam, ka šīs provinces zemnieki dzīvo labāk nekā Vidzemē un Igaunijā, kur iedzīvotājiem bija jāuztur liela krievu armija un samērā daudz valsts ierēdņu, bet klimatiskie un augsnes apstākļi bija ļaunāki nekā Rietumlatvijā. Bez tam jāievēro, ka ilgas vēsturiskas attīstības rezultātā uz austrumiem un ziemeļiem no Daugavas bija izveidojies cits vācu muižnieka tips nekā Zemgalē un Kurzemē. Pretstatā vidzemniekiem, kas bija doktrināri un pat sīkas lietas pārvērta par prestiža un principu jautājumiem, kurzemnieki bija reālpolitiķi ar devīzi «dzīvot un ļaut dzīvot». Šī muižnieku mentalitātes dažādība izpaudās arī attieksmē pret zemniekiem.»⁷*

A. Švābe citē Kurzemes bruņniecības ilggadējo (1815–1851) sekretāru Ernestu fon Rehenbergu (E. v. Rechenberg. *Zustände Kurlands im vorigen und diesem Jahrhundert. Mitau, 1858*): *«Mazās muižās garās vienstāva kungu mājas lielāko tiesu bija koka celtnes ar nekrāsotām dēļu grīdām un no vietējiem lietās kociem darinātām solīdām mēbelēm bez politūras. Tikai bagātās muižās bija mahagonija koka mēbeles. Sliktiem ceļiem piemērotie vāģi bija smagi un neveikli, ko svētku gadījumos vilka seši zirgi. Ēdienus gatavoja no pašu muižas produktiem –*

tie bija vienkārši un spēcīgi. Pie katras maltītes izdzēra vienu kurzemnieku, tas ir, vīna glāzi ar degvīnu, ko, pieaugot turībai, izspieda ārzemju vīni un tēja. Blakus medībām galvenā kurzemnieku kaislība bija sacenšanās viesmīlībā un zirgu audzēšanā. Līdzīgi zemniecēm, Kurzemes muižniecēm deva pūrā līdz 6 – 18 slaucamas govīs un gultas veļu 50 – 100 ciemiņiem. Tā kā darbaspēks neko nemaksāja un, izņemot vācu muižkungu, algu nedabūja arī muižas ierēdņi, jo tie bija dzimtļaudis, tad muižnieki savas mājturībasniecīgās vajadzības varēja segt jau ar maziem budžeta līdzekļiem un viņiem nebija nekāda dzinūļa pavairot ienākumus, kamēr pastāvēja naturālā saimniecība. ... Lai gan nesavaldīgā rakstura un ātro dusmu dēļ Kurzemes muižnieki un viņu sievas pašrocīgi sodīja muižas kalpotājus un kļaušu ļaudis ar pļaukām un sitieniem, tomēr tāpat viņi izturējās pret saviem bērniem un skatījās uz dzimtļaudīm kā uz savu saimi, personīgi piedaloties viņu godos, kristībās un kāzās.

Kas neievēroja šīs patriarhālās tradīcijas, neieturot mēru mājas pārmaiņā un nesaprotot, ka muižnieki paši ir ieinteresēti zemnieku labklājībā, tos pārējie kārtas biedri nicināja un sauca par zemnieku dīrātājiem.»⁸

Taču autors atzīst, ka pēc hercogistes pievienošanas Krievijai šī idilliskā aina tikai daļēji atbilda īstenībai. Pa daļai sekojot modei, pa daļai aizbildinoties ar izdevumu pieaugumu sakarā ar valsts nodokļu ieviešanu un vajadzību piemēroties vidzemnieku dzīves stilam, sākusies vēl neredzēta muižas lauku paplašināšana ar līdumu lišanu un atmatu plēšanu, kas bija iespējama tikai ar kļaušu un riežu normu paaugstināšanu.

Jelgava 18. gadsimtā un 19. gadsimta sākumā ir nozīmīgs kultūras centrs. Visupirms jau tas saistīts ar hercogu galmu, ap kuru koncentrējās Kurzemes kultūras spožums. Hercogiem Bīroniem piederēja ievērojamākās mākslas kolekcijas.

18. gadsimta otrajā pusē aktivizējās arī citu mākslas krājumu veidošanās. Daudzi vērtīgi mākslas darbi rotājuši atsevišķu muižnieku un Jelgavas turīgo pilsoņu namus. Mākslas vērtību ziņā Kurzemē bagātākās toreiz bijušas Elejas, Dundagas, Jaunauces, Jaunpils, Kazdangas muižas.

Arī Rīgā veidojās vērā ņemami mākslas darbu krājumi. 19. gadsimta pirmajā pusē par vienu no redzamākajām kļuva Rīgas rātskunga Fridriha Vilhelma Brederlo kolekcija, kurā atradās arī viena J. H. Baumaņa glezna. Nozīmīga bija ārsta Nikolaja Himzela kolekcija, kuru 1773. gadā savā īpašumā ieguva Rīgas pilsēta.

Caur Jelgavu un Rīgu 18. gadsimtā veda satiksmes ceļš no Rietumeiropas uz Pēterburgu, abus galvenos Latvijas centrus tolaik apmeklēja gan pazīstami ārzemju politiķi, zinātnieki un mākslinieki, gan tādas personības kā starptautiskie avantūristi Kaliostro un Kazanova.

18. gadsimta otrajā pusē Latvijā plaši izplatījās apgaismības idejas, kuru pirmsākumi meklējami Francijā.

1775. gadā Jelgavā sāka darboties Pētera akadēmija (*Academia Petrina*). Pateicoties pasniedzēju sastāvam, viņu profesionālajai sagatavotībai un interesēm, akadēmija kļuva par svarīgu zinātniskās domas centru Baltijā ar plašu zinātnisku bibliotēku un observatoriju.

Vēstures literatūrā tiek minēti vairāku autoru sacerējumi, kuros izpaužas apgaismības filozofijas ietekme. 1764. gadā iznāca mācītāja J. G. Eizena darbs «Kāda Vidzemes patriota apraksts par dzimtbūšanu un tās ieviešanu Vidzemes zemniekiem». Šajā darbā autors īpaši uzsvēra apgaismotāju ideju, ka cilvēka nebrīvība ir pretdabiska. 1786. gadā iznāca mācītāja H. J. Jannaua darbs «Verdzības vēsture un zemnieku raksturs Vidzemē un Igaunijā», kurā sabiedrības uzmanība no jauna tika pievērsta dzimtbūšanas necilvēcīgajam, pretdabiskajam raksturam. 1794. gadā Vācijā tika izdots Rīgas Domskolā rektora K. F. Snella darbs «Krievijas Baltijas provinču apraksti». 1796. gadā G. Merķelis pabeidza darbu «Latvieši, sevišķi Vidzemē, filozofiskā gadsimteņa beigās». Šajā darbā laikmets raksturots visspilgtāk.

Taču ar šiem sacerējumiem iepazīnās šaurs lasītāju loks. Skaudri konkrēto situāciju apraksta Kurzemes novadpētnieks Kārlis Draviņš: *«Šie agrākie mūspuses luterāņu mācītāji, būdami vācu tautības un augsti izglītoti, dzīvoja savu nošķirto, skoloto, vācisko aprindu dzīvi. Lepni garā un materiāli ar mācītājmuižas ienākumiem, draudzes nodevām, muižnieku atbalstu nodrošināti, viņi atbilstoši tam dzīvoja pastorātos, no tiem izbraukdami parasti ar divjūgu un kučieri uz bukas. Nekādas tuvākas attiecības ar neizglītoto zemnieku masu nevarēja izveidoties. Mācītājiem, protams, nebija ne laika, ne patikas nodoties viņu draudzes locekļu apgaismošanai – būtībā bezcerīgam pasākumam; pietika, ja viņi tos vadīja pa īsto ticības ceļu.»*⁹

Šāds bija fons Johana Heinriha Baumaņa darbīgajai dzīvei. Tomēr savā daiļradē mākslinieks ievēd mūs pavisam

citā, no pasaules vēsturiskajiem notikumiem nošķirtā pasaulē, kur valda dabas likumi, kur putni un zvēri dzīvo savu ikdienas dzīvi, kur cilvēka ietekme parādās tikai retumis un kur arī cilvēks ir tikai dabas daļa. Šī pasaule nav idilliska. Tā ir pat skarba. Tajā lapsas bērni plosa mātes atnestu medījumu, cauna atrod un izposta putnu ligzdu, arī cilvēks nomedī pa zaķim. Taču šis skarbums ir dabas nolikta izdzīvošanas cīņa, tajā nav vietas naidam un ļaunumam, nav vietas nepamatotai varmācībai.

Pats sevi allaž dēvēdams par «medijumu mālderī», J. H. Baumanis visupirms mīl dabu visā tās daudzveidībā un tikai pēc tam medības. Pat vairāk, medības, šķiet, ir kā iemesls, lai biežāk varētu būt dabā un labāk to iepazīt. Arī savās gleznās un literārajos darbos J. H. Baumanis mūs vadā pa mežiem un laukiem, priecādamies par Dieva radītās pasaules krāšņumu un pilnskanību.

J. H. Baumaņa dzīvnieku gleznojumus var iedalīt trīs lielās grupās – medību ainas, medijumu klusās dabas un gleznas, kuras varētu nosaukt par dzīvnieku portretiem.

Šīs tēmas bija ļoti populāras, jo saistījās ar zināmas sabiedrības daļas iecienītu laika pavadīšanas veidu. Tās bija tuvas un saprotamas gandrīz katram, arī mākslā neizglītotam skatītājam.

Kārlis Draviņš, aprakstot medību ieražas senajā Kuzemē¹⁰, stāsta, ka kungu izpriecas laukos izpaudušās galvenokārt savstarpējos apciemojumos, kāršu spēlēs un medībās, kuras reizēm turpinājušās nedēļām, viesojoties dažādās muižās pēc kārtas. Vislielākā atrakcija bijusi lāču medības,

tomēr biežāk medītas lapsas, zaķi un stirnas. Par īpaši saistošu sportu uzskatīta medņu un rubeņu medīšana, turpretī caunu medības parasti bijušas ilgstošas, sarežģītas un lielākoties nesekmīgas.

Johana Heinriha Baumaņa gleznotās medību ainas ir dramatisma pilnas, tajās suņi dzen lapsu vai arī lielā pulkā uzklupuši vilkam. Kā veiksmīgākais šīs tēmas risinājums minama māksliniekam neparasti liela izmēra glezna «Medījuma dzīšana», kurā dzīvnieku trauksmainais skrējiens rada dinamisku efektu. Taču medībās dodas ne tikai cilvēki ar vai bez suņiem, medī arī meža zvēri. Tā ir viņu savstarpējā cīņa par eksistenci, kura dažkārt vērojama J. H. Baumaņa gleznās.

Vieglāk uzgleznojamas, varbūt tādēļ arī profesionāli labāk izpildītas ir medījumu klusās dabas, kuras gan par klusajām dabām dēvējamas nosacīti, jo līdzās medījumam tajās parasti pozē arī savu pienākumu paveikušie medību suņi. Labākajos no šiem darbiem pārsteidz mākslinieka spējas materiāla atveidošanā.

Medījumu klusās dabas J. H. Baumanis saista ar to animācijas žanra tradīciju, kuru mākslinieks ar sava skolotāja J. S. Beka starpniecību pārņēmis no 17. gadsimta holandiešu glezniecības. J. H. Baumanis pats ir uzsvēris šīs tradīcijas ietekmi, atbilstoši savai humora izjūtai vairākas gleznas parakstīdams ar 17. gadsimta datējumiem.

Saistošākā ir tā gleznu daļa, kurā redzam dzīvus putnus un dzīvniekus viņiem raksturīgā apkārtņē, turklāt ainaviskā vide nav tikai neitrāls fons, bet ir organiska un aktīva

gleznas sastāvdaļa. Īpaši J. H. Baumanis ir iemīļojis medību suņus, kurus gleznojis gan kopā ar medījumu, gan vienus pašus. Vairākus no tiem mākslinieks ar patiesu sirsnību attēlojis parādes portretiem raksturīgās pozās. Tāds ir, piemēram, balta suņa portrets profilā uz romantisma caurstrāvotas ainavas fona. Gleznas dziļumā redzama jūra ar kuģi un fantastiska, mirdzoša pilsēta klinšainā krastā, tuvinot mākslinieku tā laika Eiropas glezniecībā aktuālajām romantisma noskaņām. Dabas vidē tēlotas arī irbes, rubeņi, kāds omulīgs zaķis un citi meža dzīvnieki. Taču ne mazāk iecienīti ir mājai piederīgie gaili, vistas un retumis arī kaķi.

Savus putnus, dzīvniekus un medījumus J. H. Baumanis gleznojis ar izjūtu un reizēm primitīvismam raksturīgu tiešumu. Atšķirībā no sava skolotāja J. S. Beka, kurš dzīvniekus un putnus gleznojis ar lielu rūpību, uzsvērdams izpildījuma korektumu, J. H. Baumanis ir daudz ekspansīvāks gleznotājs. Mākslinieka impulsīvajam un meklējošajam raksturam akurāta centība nebija noteicoša iezīme. Viņa darbos bieži vērojama atvieglota pieeja apdarei un zināma stūrainība, kompozīcija un zīmējums reizēm vienkāršoti, taču to kompensē emocionālā ekspresija un mākslinieciskais pārdzīvojums. Ar mākslinieka rakstura īpašībām varētu būt izskaidrojami arī daudzos viņa darbos sastopamie piegleznojumi un pārgleznojumi.

Saglabājušies arī daži J. H. Baumaņa gleznoti portreti, no kuriem vairākums ir pašportreti. Tajos redzam jau padzīvojušu, nosvērtu un dzīvesgudru vīru. Zināmākais ir pašportrets ar nosaukumu «Mednieks», kurā mākslinieks re-

dzams uz panorāmiskas ainavas fona mednieka tērpā, ar bisi un iemīļoto suni. Tieši tādu mēs J. H. Baumanī parasti iedomājamies, gan lasot viņa rakstus, gan skatot gleznas.

Kā mednieku mākslinieks ir attēlojis arī Rīgas tirgotāju Georgu Konrādu Nestoru visai idilliskas noskaņas gleznā. Portretējamais šeit redzams pēc veiksmīgām medībām, atlaidies zālītē ar viņa glāzi rokā un omulīgu muižiņu fonā. Šī glezna šķiet kā ļoti piemērots papildinājums vai ilustrācija J. H. Baumaņa «Medību piedzīvojumiem». Gleznā ir daudz autora veiktu pārgleznojumu. Kā liecina restaurācijas atsegumi, gleznas galvenais varonis vispirms bijis ģērbts daudz ekstravagantākā, koši oranžā tērpā. Tas acīmredzot nav apmierinājis autoru vai pasūtītāju, tādēļ nomainīts.

J. H. Baumaņa darbi atspoguļo mākslinieka pieķeršanos dzīvei un dabai, viņa sirsnību un vitalitāti, kas līdz ar gleznotāja kolorīto personību, lielajām darba spējām, gleznu kvalitāti un mērenajām cenām nodrošināja viņa lielo popularitāti.

Pat visīsākajos J. H. Baumaņa dzīves aprakstos tiek pieminēta viņa visai rosīgā darbība tolaik vēl trūcīgajā latviešu literatūrā. Varbūt tā neizceļas ar augstu māksliniecisko līmeni un īpašu oriģinalitāti, taču personības un laikmeta raksturojumam ir sevišķi piemērota. Daļa no J. H. Baumaņa rakstiem publicēta «Vidzemes un Kurzemes kalendārā», «Latviešu Avīzēs», Latviešu Draugu biedrības rakstu krājumos «Magazin» un citur, bet vairāki palikuši rokrakstos, kuri glabājas Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

Ar dažiem J. H. Baumaņa sacerējumiem varam iepazīties šajā krājumā. Pirmoreiz latviski ir tulkoti «Medību piedzīvojumi, kas gan lielākoties robežojas ar melu stāstiem, taču notikuši īstenībā». Vācu valodā šis darbs izdots 1817. gadā ar vairākiem atkārtojumiem vēlākos laikos.

Lielāko daļu savu sacerējumu J. H. Baumanis sarakstījis latviski. Tie ir gan visai poētiski apraksti, kā, piemēram, «Pavasara apdomāšana Ziedu laikā», kas publicēts «Rīgas latviešu kalendārā» (1807. gadā pirmā daļa un 1808. gadā otrā daļa). Vēl var minēt paša apsaimniekotās muižas krāšņo aprakstu «Brambergu muižas izskatīšana», kā arī pamācošus rakstiņus, piemēram, «Mācība. Ar uzvilktu gaili ne vajaga pie Dieva pusi plinte turēt ne jāšus, ne braukšus, ne ejot», «Par ugunsspļaujamiem kalniem» un citus. Īpaša tēma J. H. Baumaņa rakstos ir dažādiem gadījumiem sacerētās un reizēm arī izmantotās runas. Piemēram, «Pāra vārdu pie veca Avotnieka, Baldones meža sarga, kapa runāta, kas par ne gudru tika turēts», «Runa, ka Stukmanes muižas dzimtskungs savai valstai skolu ietaisīt gribēja, kur valstas bērni tiktu mācīti, bet viņš saslima, skola netika ietaisīta, un tā runa ne turēta» u. c.

Savdabīgu vietu J. H. Baumaņa literārajā mantojumā ieņem dažādām dzīves vajadzībām piemērotu runu paraugi, kurus ar nelielu konkretizāciju iespējams piemērot katram atsevišķam gadījumam. Kā piemērus var minēt arī šajā krājumā ievietotos: «Runa, pie ikkatra jauna Valstes Tiesnešu iecelšana no kāda veca Tiesnieka turama» un «Runa, pie veca godīga Drauga, jeb pie godīgas Radnieces kapa tura-

ma». Uz šādu runu sacerēšanu autoru pamudinājis Kokneses saimnieks Kārkla Jānis, kurš Jelgavā iznākošajā žurnālā «Latviska Gada Grāmata» bija publicējis lūgumu nodrukāt latviešiem domātus kristīga satura kāzu, bērnu un citu runu paraugus. Kā atbilde uz šo lūgumu iznāca J. H. Baumaņa brošūra «Bēru Valoda, sarakstīta Kārkla Jānim, Kokneses valsts saimniekam, par piemiņu. J. H. B. Jelgavā, 1797».

Vēlāk J. H. Baumanis sacerēja arī lugu «Pēdīga sarunāšana ar Kārkla Jāņa pašā miršanas stundā starp radiem un draugiem. Sarakstīta no Kārkla drauga J. H. B. Jelgavā, 1823». Šo lugu līdz ar vairākkārt uzvestajiem lokalizējumiem «Lustīgais nerris uz tirgus plača» (pēc A. Kocebū) un «Zemnieks un liģeris» (pēc A. Iflanda) var uzskatīt par J. H. Baumaņa ieguldījumu latviešu teātra vēsturē.

Bez visa minētā J. H. Baumanis pievērsies arī latviešu valodniecības pētījumiem.

J. H. Baumaņa literārajos darbos visvairāk piesaista vitālā un tēlainā valoda, tiem raksturīgais emocionālais pacēlums un nedaudz pamācošais tonis. Kopumā šajos centienos var saskatīt zināmu Gotharda Frīdriha Stendera jeb Vecā Stendera ietekmi. Taču Baumanim nepiemīt G. F. Stenderam raksturīgā didaktika, tā šķiet viņa raksturam sveša un nepieņemama.

Līdzīgi kā glezniecībā, arī literatūrā J. H. Baumanis visvairāk pievērsās dzimtenes dabai, tās skaistumam un iemītniekiem. Tā, aprakstot pavasara atnākšanu darbā «Pavasara apdomāšana Ziedu laikā», viņš jūsmīgi raksta: «*Kur jūs tik noskataities, visur radījumi dzīvo un kust. Mežos, klajā laukā,*

apakš viena vienīga koka, apakš koka miza, uz viena paša zariņa, dažkārt uz vienas vienīgas lapas, dažādas dzīvotāju tautas piedzimst un savu mūžu nodzīvo. Kāds liels viņu pulks ir, no maza odiņa līdz cilvēkam!».

Savukārt vakars atnāk ar idillisku ainu: *«Līdz ar manīm tūkstoši radījumi tagad savu dusēšanas stundiņu sagaidījuši. Visa daba atpūšas un mierā stāv. Kam savs pārtikums nakti nav jāmeklē, tas savu gultiņu jau pataisījis. Uz salmu maisiem pieguļā, pie maza uguntiņa, apakš sakārņiem, meža zaros, tīrumos un purvos, viss taisās aizmigt.»*

Tomēr, priecājoties par dzimto dabu, J. H. Baumanis neaizmirst arī savu izglītotāja misiju: *«Vēl daudz jaukākas zemes ir atrodamas ne kā mūsu zeme, un ikkatrai zemei ir tas kas tai vajadzīgs, ikkatrai savas īpašas dieva dāvanas, un liels pulks dzīvotāju un radījumu, un zemes augļu mums vēl nava pazīstami.»*

Ar patiesu sirsnību autors apraksta savu ilggadējo dzīves vietu – Bramberģes muižu darbā «Bramberģu muižas izskatīšana»: *«Krastas virsū sākas auglīgi lauki un dārzi, kura vidū Bramberģes muiža guļ, kājaniekam grūti sasniedzama. Mazas strautes un grāvi, no augšienas tur aumuļiskam nogāžas iekš Daugavas, itin tā, ka tie to strauju Daugavu vēl straujāku pataisīt gribētu, lai ūdens ceļš vēl bailīgāks caur šiem tikt varētu.»*

Ne mazāk savdabīgi šajā pašā darbā J. H. Baumanis raksturo dzīvi Rīgā, kuras torņi redzami no Bramberģes kalna: *«Rīgas Pilsātā dažas iedzīvotāju tautas atrodami! Kupčošanas un mantas krāšanas padoms tiem pilsētas iedzīvotājiem bagātību piešķirušī, kas svešniekus ar mīļu un devīgu prātu uzņem. Rīgas*

namnieki ar ikkatru svešnieku mīlīgi un saderīgi apietas. Žīdi ar krieviem un vāciešiem, kopmaņi, kupči ar amatniekiem un godīgiem zemniekiem; staltu dārgu vīnu un alu no apzeltītiem sudraba bīķeriem, ar gardu brokastu saderīgi dzer un ēd.»

Kaut arī savas dzīves laikā bijis ļoti populārs, mākslas vēsturē J. H. Baumanis dažādos laikos ir dažādi vērtēts. Amplitūda svārstās no jūsmošanas par mākslinieka gleznotajiem jūtu pārpilnajiem suņiem ar cilvēcisku skatienu līdz vīzdegunīgai viņa ierindošanai mākslas amatniekos.

Uz 18. un 19. gadsimta mijas oficiālās mākslas fona, kad cieņā bija akadēmiskās skolas tradīcijas un klasicisma sižeti, J. H. Baumaņa gleznas tiešām varēja uztvert kā neskolotu provinciālismu, kā ārpus cildenajām kategorijām stāvošu otršķirīgu mākslu.

Kā pirmais J. H. Baumaņa biogrāfs, kurš vairāk gan apraksta medību priekus un mākslinieka saistību ar tiem, ir minams Jūliuss Ekards¹¹. Viņa negarais apcerējums ir kļuvis par pamatu visiem turpmākajiem rakstiem par gleznotāju. Mākslas vēsturnieks Vilhelms Neimanis savos darbos J. H. Baumanī piemin fragmentāri un samērā kritiski, savukārt Jānis Siliņš jau vēlāk – 20. gadsimtā rakstītajos darbos viņu gandrīz ignorē.

Nozīmīgāku, savai daiļradei atbilstošāku vietu J. H. Baumanis iegūst Roma Bēma grāmatā «Apceres par Latvijas mākslu simt gados»¹², kura atgādina par daudziem nepelnīti piemirstiem māksliniekiem.

Šobrīd J. H. Baumanis ir neatņemama Latvijas mākslas un kultūras vēstures daļa. Dzimtās dabas vitālais un sirsnīgais

atainojums viņa gleznās ir spilgta un vienreizēja parādība sava laika mākslas kopainā.

Mākslinieks vispirms ir dabas draugs, kuram medību prieki ne vienmēr ir galvenie, viņš ir arī cilvēku draugs, kā tas redzams literārajos sacerējumos, ar saviem reizēm didaktiski filantropiskiem centieniem.

Johans Heinrihs Baumanis ir «mūsu baltiešu mednieks no vecajiem, labajiem laikiem», kā viņu raksturo J. Ekards: «*Mednieks, medību un dzīvnieku gleznotājs, latviešu rakstnieks un zemnieku draugs, Rīgas Mednieku biedrības cienijams biedrs un lieliskais «Medību anekdošu» stāstītājs ir tips no nevainīgajām, liksmajām Kurzemes hercogu dienām un Rīgas senatnes.*»¹³

Atsauces.

- ¹ Neumann W. Aus alter Zeit. – Rīga, 1913. – S. 50.
- ² Кондаков С. Н. Список русских художников к юбилейному справочнику Императорской академии художеств. – Спб, 1914. – С. 13.
- ³ Bernoulli J. Johann Bernoulli's Reisen durch Brandenburg, Pommern, Preussen, Curland, Russland und Polen in den Jahren 1777 und 1778. – Leipzig, 1779. – Bd. 3, S. 253.
- ⁴ LVVA, 6999. f., 4. apr., 142. lieta, 22., 54. lapa.
- ⁵ Latvija 19. gadsimtā. – Rīga: Latvijas Vēstures institūta apgāds, 2000. – 314. lpp.
- ⁶ Latviešu Avīzes. – 1832. – Nr. 37. J. H. Baumaņa dzimšanas un miršanas datumi nekrologā minēti kļūdaini.
- ⁷ Švābe A. Latvijas vēsture, 1800–1914. – Rīga: Avots, 1991. – 139. lpp.
- ⁸ Švābe A. Latvijas vēsture, 1800–1914. – Rīga: Avots, 1991. – 141.–142. lpp.
- ⁹ Draviņš K. Kurzeme aizgājušos laikos: atmiņas, nostāsti, vērojumi. – Rīga: Jumava, 2000. – 429. lpp.

- ¹⁰ Draviņš K. Kurzeme aizgājušos laikos: atmiņas, nostāsti, vērojumi. – Rīga: Jumava, 2000.
- ¹¹ Eckardt J. Die baltischen Provinzen Russlands. – Leipzig, 1868. – S. 238–244.
- ¹² Bēms R. Apceres par Latvijas mākslu simt gados. – Rīga, 1984.
- ¹³ Eckardt J. Die baltischen Provinzen Russlands. – Leipzig, 1868. – S. 241.

Johana
Henriha Baumaņa
raksti

Medību piedzīvojumi, kas gan lielākoties robežojas ar melu stāstiem, taču notikuši īstenībā

Ievadvārdi.

Pats par sevi saprotams, ka es savos kopš 1769. gada pasāktajos medību klaiņojumos esmu piedzīvojis dažu labu atgadījumu, kas katram, kurš nav mednieks, liksies neticams. Medību mīlotājiem, kas mani pazīst un zina, cik kaislīgi es līdz pat šai dienai gan Kurzemē un Lietuvā, gan arī Vidzemē, Krievzemē un Baltkrievijā esmu piedalījies medībās, būtu lieki apgalvot, ka šos mazos medību stāstīņus es neesmu izdomājis, bet ka tie notikuši īstenībā, – pa daļai ar mani pašu, pa daļai dzirdēti no ļaudīm, kuriem atgadījušies visdīvainākie notikumi medībās un kuriem var ticēt, ka tas tiešām tā bijis ...

Tad nu es ar šo izpildu savu cienājamo Rīgas medību draugu lūgumu un veltīju viņiem šo medību piedzīvojumu krājumiņu.

Sākšu ar diviem notikumiem, kas atgadījušies vienam no maniem mīļākajiem medību draugiem, nelaiķim virsmežzinim B... kungam Dignājā.

1.

Virsmēžzinis B... nopērk sev melnu samta ausaini, kas viņam maksā 6 dālderus. Ar šo cepuri viņš jāj pa mežu un ierauga savas būdvietas tuvumā kokā rubeņu baru. Žēl, viņš saka savam mežsargam, kas jāj viņam nopakaļ, ka neesam paņēmuši līdz mānekļus, tad mēs varētu kaut ko nomedīt. Bet tūdaļ viņam iešaujas prātā, ka rudenī, kad jaunie rubeņi vēl ir dumji, nav vajadzīgs nekāds īstens māneklis, lai tos piemānītu. Tad nu viņš paņem samta cepuri un ar bizes lentes palīdzību iztaisa viltus mānekli, uztupina uz nūjas, pats nosēžas būdā un pavēl krūmsargam dzīt rubeņus šurp. Nav vēl dzinējs aiz rubeņiem, kad atlido fatāls vanags, noceļ mānekli no nūjas un aizlaižas. Virsmēžzinis apjucis izskrien no būdas, šauj uz jau tālu aizlidojušo vanagu domādams, ka tas laupījumu nometis; bet tā kā tas nagus iecirtis pārāk cieši, tas ar visu cepuri pazūd virsmēžzinim no acīm, kurš tad nu spiests jāt uz mājām bez cepures, matiem plīvojot. *

Man pašam vanags ir aiznesis mānekli, un fon B... kungs juniors reiz nošāva vanagu no mānekļa.

Mācība tad nu ir: piesiet mānekli stingri pie nūjas.

2.

Kad virsmēžzinim B... bija apmēram 15 gadu, viņš kādu nakti ar vienu vienīgu slazdu noķēra trīs lapsas.

O! ho!!! teiks katrs lapsu ķērājs.

No sekošā stāsta viņš redzēs, ka tas ir iespējams.

Virsmēžziņa B... tēvs bija mežzinis Ventspilī. Pazīstams kā lielākais bebru, ūdru un lapsu ķērājs Kurzemē, no kura viņa dēls, minētais virsmēžzinis B..., mācījies slazdu likšanu, kā arī visas mežzinības. Tēvs un dēls Popes novadā ik gadu noķēruši daudz bebru, ūdru un lapsu, kur tie parasti mituši no oktobra otrās puses līdz novembra vidum, un gandrīz vienmēr viņi devušies mājup ar prāvu guvumu.

Kādu rudeni tēvs dakterējis savu ģikti, un tad nu dēls tēva uzraudzībā licis visus slazdus. Kāds slazds ticis izlikts netālu no tās sētas, kur viņi apmetušies. Jau laicīgi tēvs ģikts sājpu dēļ, bet dēls aiz noguruma likušies gulēt. Vakarā ap pulksten 10 slimais tēvs sauc: Žorž, manu dēliņ! vai tu guli? Jā, tēv, kas ir? dēls atbild. Celies, dēls, ņem laternu! Palūko, varbūt tuvākajā slazdā būs ķērusies kāda lapsa. Ja ir, tad sit nost un uzstādi slazdu atkal. Varbūt ķersies vēl kāda. Dēls uzauj zābakus, apvelk mēteli un laternas gaismā ierauga slazdā lapsu. Viņš izdara visu, ko tēvs licis, un aiznes lapsu tēvam. Labi, dēls, saka tēvs; ej nu atkal gulēt. Ap vieniem naktī dēls jau atkal dzird, kā stenēdams un vaidēdams tēvs sauc: Žorž, manu dēliņ! Vai tu guli? Žorž, manu dēliņ! Kas ir? dēls, protams, mazliet pikti atbild. Es nevaru gulēt. Ņem laternu, palūko, varbūt būs ķērusies vēl kāda lapsa. Ja ir, tad uzstādi slazdu atkal, varbūt pret rītu ķersies vēl trešā. Lapsas tagad ir vēl dumjas un nepieredzējušas. Dēls aiziet pie slazda un atrod otru lapsu. Īgni viņš atkal uzstāda slazdu, tikai ar kājām uzrausdams uz tā nedaudz sniega, un viņam un tēvam par vislielāko brīnumu rīta agrumā slazdā ir trešā lapsa.

Nākamo stāstu no 1797. gada Marburgas Jaungada dāvanas meža un medību mīlotājiem es atstāstu, lai šeit piedāvātu arī citu, vēl neticamāku, kas atgadījies man pašam.

3.

Kāds medību mīlotājs, kam var ticēt, apzvēr, ka viņš reiz nošāvis zaķi, sasaistījis tam krusteniski pakaļkājas un nolīcis to sev blakus. Bet kad viņš, iedams prom no masta, gribējis to paņemt, tas aizmucis. Arī meklējot ar suņiem, nav bijis atrodamas. Gadu vēlāk tas atkal nošauts ar sakrustotām pakaļkājām.

Gan ļoti neticami, bet ne neiespējami. Medībās taču notiek tūkstošiem dīvainu atgadījumu, kādi filosofi viņu katedrās ne sapņos nerādās.

4.

Blakusgabals.

1777. gadā es ar joprojām vēl dzīvo birģermeisteru H... kungu netālu no Jēkabpils gāju rubeņu medībās. Kad bijām kādus atraduši un no bara nošāvuši, domājām nošaut arī pašu rubeņmāti – jauneklīgā šautkārē to atļāvāmies. Rubeņmāte, manis pievilināta, nometās soļus 40 no manis; es nospiedu gaili, un viņa krita. Kad plinti biju atkal pielādējis, gāju ar suni viņu paņemt; taču nevarēju atrast. Tā kā saule jau taisījās rietēt, devāmies mājupceļā. Pēc gada es medīdams nonācu tajā pašā vietā un sevī nodomāju: ja tu pērn nebūtu nošāvis rubeņmāti, kas droši vien aizgāja bojā, tad te atkal būtu ko darīt. Suns pa to laiku stāvēja. Gaisā

uzšāvās rubeņmāte ar 8 mazuļiem; es šāvu, un vecā nokrita. Kad to pacēlu, redzēju, ka tā ir pērn aizšautā rubeņmāte. Abas sakropļotās kājas tai saliektas bija pieaugušas pie stilbiem, tā ka tā nespēja ne iet, ne lēkāt. Sarepējumu pie kājām un visu to apakšējo daļu klāja bieza ragāda.

Nu jājautā: kā putns visu ziemu varēja sev sagādāt barību, ja tas nespēja pat kokā tupēt?

Tātad, ja rubeņmāte ar savām kroplajām kājām prata gūt dzīvību un barību, kā gan lai to nespētu zaķis, kam nebija skādēti ne kauli, ne cīpslas!

19.

Viņa ekselencei nelaiķim stārastam fon K... kungam Neretā bija gadu vecs alnis, kas bija ļoti rāms un it īpaši klausīja stārasta saucienam. Kad lopiņam bija pienākusi otrā vasara, tas pazuda un nebija atrodamš ne ar kādu meklēšanu un ziņu vākšanu. Vēlu rudenī stārasts jā medībās un savā spalģajā balsī kaut ko uzsauc vienam no medniekiem. Alnis, kas bija mitis tai apvidū un dzirdējis viņa balsi, nāk viņam klāt. Stārasts sēžas zirgā, un dzīvnieks viņam seko līdz Neretai. Bažijoties, ka, otrreiz izbēgot, to varētu nošaut, tam piekar zvanu. Tomēr pavasarī alnis aizmūk. Vairākas nedēļas veltīgi izmeklējies un atmetis jau visas cerības to atrast, stārasts sloku medībās aicina jāt mājup. Te viņš izdzird aļņa zvaniņu un redz to nākam, bet tūdaļ bailīgi dodamies atpakaļ. Tad stārasts ierauga jaunu alnēnu. Viņš liek visiem jāt uz mājām un ņemt līdz viņa zirgu; viņš pats, ja iespējams, ar abiem aļņiem sekošot kājām. Jaunais lopiņš

bijis visai bikls. Taču stārastam laimējās novest māti ar mazuli līdz Neretas vārtiem. Bet te nu mazulis ne par ko nav gribējis iet iekšā sētā, līdz beidzot vecais dzīvnieks, neskaitāmas reizes staigādams iekšā un ārā, spējis mazuli iedabūt iekšā.

No šiem diviem aļņiem un aļņu tēviņa, ko stārasts dabūjis no Rēzeknes, pēc tam dzimuši 18 aļņi, kurus es pats 1777. gadā visus redzēju dzīvus. Dažus gadus vēlāk tai apvidū bija vispārēja lopu epidēmija, un visi 18 aļņi šai ļaunajā sērgā aizgāja bojā.

40.

Mazi mednieku jociņi bieži vien uzjautrina visu mednieku kompāniju.

Š... kungs, tirgotājs Rīgā, labākais mērkaziņu šāvējs, kādu jebkad esmu pazinis, iet ar dažiem draugiem gar dzirnapīti uz slokām. Līdzpaņemtajiem jaunajiem medniekiem brist pa rasu gauži netik. Atšķīrušies no Š..., viņi apsēžas ēnā uz apgāztas laivas, izvelk vīna pudeli un nododas miesīgiem priekiem. Š..., redzējis, kā tie aiziet atpūtā, un pa to laiku nošāvis pārdesmit sloku, nolemj sliņķus izjokot. Paņem tikko nošautu pīli, uzraksta uz papīriņa savu vārdu, dienu un datumu, iebāž to pīlei dziļi kaklā un pīli iedod garām-ejošam zemniekam, lai viņš to, rokā turēdams, nesot garām tur tiem kungiem, kas atpūšas, un ja tie gulētu, lai viņš tos modinot un piedāvājot pīli pirkšanai, taču ne lētāk kā par pusdālderī, to viņš varot paturēt kā dzeramnaudu. Zemnieks dziedādams iet pie nogurušajiem kungiem, kam cena

liekas pieņemama un kas to pīli nopērk. Mājās viņi iztaisās pagalam nodzinušies un brūk virsū Š... gauzdamies: viņi izbradājuši visas tās pļavas, ko šis izlielijis, ka tur būšot bagātīgs guvums, un knapi dabūjuši tikai šito pīli. Š... izsaka savu nožēlu – viņam esot vairāk laimējies. Aplūko pīli, ko šie teicās nošāvuši, ieskatās tai kaklā un saka: savādi, tā pīle ir ēdusi papīru, vēl kaklā palicis. Tas tiek izvilktis ārā, izlasīts, un izmulķotie mednieķeļi saņem pamatīgu izsmiekla šalti.

41.

Es reiz aiznesu notāram G... kungam Rīgā lielisku putnu suni, ko tūdaļ Ikšķilē vajadzēja izmēģināt. Toreizējais medību virsmeistars H..., G... sievastēvs, notārs G..., revizors K... un es agrā pēcpusdienā nonācām Ikšķilē pie mežziņa Š... . Tā kā dienas svelme jau bija mazinājusies, mēs tūlīt izjājām, un jaunais suns atrada rubeņmāti ar 3 mazuļiem, kas neizturēja un tālu no mums pacēlās gaisā. H... atstāja mūs pie šī bara un ar K... jāja tālāk. Pēc laiciņa suns stāvēja pie kādas rubeņmātes. Bija norunāts, ka G... šaus viens pats, un, tā kā tur bija biezoknis, viņš šāva vienreiz, otrreiz, trešo-reiz. Nopūdelēts. Netālu varen blikšķināja H... . Mūsu putni nu bija pavisam dziļā biežnā, un mēs nolēmām jāt pie H... un viņa biedriem. Kad nonācām pie viņiem, H... biezoknī nošāva vienu rubeni, tas nokrita mūsu priekšā un suns to pienesā klāt. Paldies Dievam! es teicu G..., viens pūdelis nu būtu glābts; vecais visus šāvienus noteikti būs skaitījis. Te noskan otrs šāviens, un arī tas rubenis nokrīt mums acu

priekšā, un atkal suns pienes to klāt. Paldies Dievam! tas jau ir otram pūdelim. Nu no biezokņa iznāk medību virsmeistars H... . «Aha! jūs arī te esat! Vai neredzējāt 2 rubeņus? Es labi nomērķēju, bet bija pārāk biezs; viņi aizlidoja uz jūsu pusi.» Es atbildēju: Jā, mēs redzējām 2 gabalus, viņi lidoja tur uz biezokni. Te sunim pašā priekšā paceļas viens izmucis rubenis. H... nošauj trešo rubeni pēc kārtas, izslauka pannu, kamēr mūsu jaunais suns bez mudinājuma pienes man pie zirga tā rubeņa planckas, ko es arī iebāžu kulē. Na, nosaka H..., pielādēdams plinti, jūs labi nobūkšķinājāt. Cikreiz? es atvaicāju. – Vai jūs domājat, ka skaitīju jūsu šāvienus? Trīsreiz. – Mums ir arī trīs rubeņi. – Ak tā? Tas ir labi, nosaka H... . Arī K... ar savu suni iznāk no biezokņa; viņa suns uzvelk tikko nošautā jaunā rubeņa planckas virsū vēl vienam turpat blakus guļošam. Žigli, vecais, es saku H..., tur jābūt vēl vienam. K..., pasauc savu suni pie sevis, citādi tas rubenis vēl aizlidos. K... pasauc suni pie sevis. H..., pielādējis plinti, iet turpu ar savu suni. Tas būs tas pats, ko nošāvu; tur jau arī guļ spalvas, viņš saka. Nu tikai es manu, ka viņš nav redzējis, kā mūsu suns man atnesa pēdējā rubeņa planckas. Viņa suns iet tālāk, atkal gaisā paceļas viens jaunais rubenis, un tāpat H... to nošauj. «Na, viņš saka: Ja jūs paši savām acīm nebūtu redzējuši, kā lidoja spalvas, kad šāvu pirmoreiz.» – Te nu redzams, ko viens tāds jauns rubenis var izturēt, es atbildu. Par to nu G..., kas visu bija redzējis, sāka tik skaļi smieties, ka bezmaz vai nogāzās no zirga. Nunu! kas gan jums te liekas tik smieklīgs? jautā

H... . Un G... izstāsta, kas par lietu. Viegli iedomāties, kādi briesmīgi burkšķi nu nāca no H... pār mani – tie vienmēr bija vislielākās labvēlības zīme, un arī šoreiz, kā parasti, tie noslēdzās ar šampanieša blašķi un nerimtīgu jautrību.

43.

Kārli fon S... kungu un mani fon F... kungs ielūdza uz rudens medībām Sēlpilī. Kad ļoti aukstā rītā bijām nošāvuši dažus zaķus, iegājām Sēlpils dzirnavu krogā sasilēties. Fon F... kungs nenāca līdz. Es ieraugu uz skapja mandeļķirbjus un saku: tos grūti atšķirt no melonēm. Pag, atbild fon S... kungs, izspēlēsim ar F... vienu jociņu. Te jums, viņš saka, zirgā vēl neuzsēdies, sniegdams vienu, Stukmaņu dārznieks sūta meloni. Fon F... kungs to iebāž šaujamtasā un saka: Tā mums šovakar labi garšos pie vīna blašķes. Sēžamies zirgos, un medības turpinās. Uzejam lapsu, katrs pievalda straujos suņus; lapsa aizskrien vēl aiz Jaunsēlpils. Fon F... kungs, šo apvidu vislabāk pārzinādams un jādams uz laba englendera, bija mums priekšā un sekoja lapsai pa purvu purviem. Izkūņājies no kāda prāva dumbrāja, viņš redz, ka pazaudējis domāto meloni. Ar lieliem pūliņiem viņš atgriežas un to atrod. Fon S... kungs un es bijām pēdas pazaudējuši un jau trijos pēcpusdienā Vecsēlpilī sēdējām pie siltas kafijas tases. Fon F... kungs pārradās jau krietnā krēslā un teica, ka aizkavējies melones dēļ, ko pazaudējis, bet laimīgi atkal atradis, tā nu mums labi garšošot. Viņš vaicā fon S...: Kā jūs ēdat melones? Tas atbild, ar pipariem un

sāli. B..., kā jūs tās ēdat? Es ar cukuru. Es arī tāpat; un nu, Orlovski, dodiet klāt blašķi portvīna. Apkalpotājs Orlovskis atnes sagrieztu meloni un klāt vīnu, piparus, sāli un cukuru. Fon S... kungs paņem pirmo gabalu, apviļā piparos un sāli un klausās joku stāstu, ko es ar nodomu uzsāku, lai nevajadzētu tūdaļ ēst un lai apslēptu smieklus, taču, tā kā fon F... vēl nekā nav paņēmis, man gribot negribot viens gabals jābāž mutē. Es stāstu tālāk, uzdūris to gabalu uz dakšīnas, pa to laiku fon F... kungs ir savu gabalu apviļājis cukurā un sāk ēst. Kā garšo melone? nu vaicā fon S... . Fon F... atbild: neko labāk kā rācenis. Man likās, mēs aiz smiekliem nogāzīsimies no krēsliem. Fon F..., kam tas joks gandrīz bija maksājais zirgu, neņēma ļaunā, bet ar savu parasto labo humoru smējās līdz, taču nozvērējās: Par to jūs dabūsi pie manis ēst zirga gaļu.

Pēc dažām nedēļām viņš mūs atkal aicina medībās. Kad tās beigušās, mēs jājam uz Vecsēlpili, kur mums jau bija skaisti servēts galds. Pirmais ēdiens bija lieliski pagatavots sutinātas gaļas gabals ar ļoti garšīgu mērci, kas mums dikti gāja pie dūšas. Fon S... kungs un es bijām ar pirmo porciju galā, un abi gandrīz reizē izlūdzāmies otru. Tas ir jauki, teica fon F... kungs, ka jums tik labi garšo zirga gaļa. Mēs abi sarāvāmies kā dzelti un apjukuši nolikām nazi un dakšīnu, un, neskatoties ne uz kādu fon F... kunga pierunāšanu, pat arī, kad atsauktais pavārs nodievojās, ka tas esot nodirāts, etiķi izmērcēts cūkgaļas gabals, mēs vairs nespējām ieēst ne kumosa, lai kā tas mums bija garšojis pirms tam un

lai kā mēs tikām pārliecināti, ka tā nav zirga gaļa, ko ēdām.
Nu bija kārta fon F... kungam pasmieties.

55.

Kāda vācu mednieka muļķība.

Kāds ievērojams Kurzemes kavalieris turēja mednieku, vārdā Rēpens, tikai tā vientiesības dēļ.

Šis mednieks reiz tiek sūtīts uz sloku baru nevis lai šautu, bet lai izlūkotu un ziņotu. Jāpiebilst, ka šai apvidū sloku ir maz. Mednieks ierodas ap deviņiem vakarā. Kā ir? vai bija kādas slokas? jautā kungs.

Mednieks. Bija gan; es vienu nošāvu.

Kungs. Lops! Es taču tev pavēlēju nešaut.

Mednieks. Kāre bija pārāk liela, cienīgs kungs!

Kungs. Kur ir sloka?

Mednieks. Meklēju, meklēju, nevarēju atrast.

Otrā rītā kavalieris liek seglot 2 zirgus, sev un medniekam, un jā 2 jūdzes, lai ar 3 suņiem meklētu sloku. Taču suņi neko neatrod.

Kungs. Veltīgi, sloka nav kritusi, citādi tā gulētu zemē.

Mednieks. Nu redziet, cienīgs kungs! tur pār to bērziņu lidoja sloka; es šāvu, tur pie tā akmentiņa tā nokrita beigta. Es gāju pacelt, tā aizlidoja pie pavāra Andreja, un tas nopūdelēja.

Kungs. Lops! Vai nevarēji man visu to pateikt iepriekš?

Mednieks. Es saku, kā bija, bet cienīgs kungs netic.

Kāds ļoti labs mednieks vārdā Dīdrihs šim pašam kavalierim dresē putnu suni. Taču viņam ir daudz viesu, un viņš tikko atnesto suni nevar pats pārbaudīt, bet sūta minēto mednieku, lai redzētu, kāds tas suns ir. Mednieks otrā dienā ierodas atkal un, kā mēdz darīt, nostājas klu-sēdams pie durvīm.

Kungs. Nu! Kāds ir suns?

Mednieks. Cienīgs kungs, labs, labi stāv!

Kungs. Vai meklē labi?

Mednieks. Kā tik ar roku pamāj, pa labi, pa kreisi, kā atspole.

Kungs. Vai deguns labs?

Mednieks. Saož vairāk nekā 200 soļu tālumā.

Kungs. Vai pielavās labi? Ceļ degunu gaisā?

Mednieks. Soli pa solim, un degunu tur varen augsti.

Kungs. Vai pēc šāviena neapstājas?

Mednieks. Ne soli.

Kungs. Pienes labi?

Mednieks. Caur uguni un ūdeni.

Kungs. Vai atsaukt var?

Mednieks. Pietiek tik pateikt st-, un tūdaļ ir atpakaļ.

Kungs. Tātad labs suns?

Mednieks. Ļoti.

Kungs. Vai ko nomedijāt?

Mednieks. Ne spalviņas.

Kungs. Kā? jūs neko neatradāt?

Mednieks. Ne spalviņas, un nomeklējāmie visu dienu; kaut spalviņu būtu atraduši.

Kungs. Ak tu ragulops!!! Kā tad tu zini, ka tas suns visu to dara?

Mednieks. Jā, Dīdrihs saka! Uzprasiet, cienīgs kungs, tikai Dīdriham!

Kas gan cits kavalierim atlika, kā sirsnīgi nosmieties.

59.

Lūk, stāsts, par kura patiesīgumu es nevaru galvot, bet ko man pastāstīja kāds ievērojams vīrs.

Kādam Cesvaines vai Lubānas zemniekam lielu postu auzu laukā nodara kāds lācis. Ja zemnieks tam ar plinti uzglūn naktī, lācis nāk pa dienu; ja uzglūn dienā, tas nāk pa nakti. Tā kā zemnieks to šādā veidā nekādi nevar novāķēt, viņš sataisa trauku ar medu un brandavu un noliek to auzu laukā. Viņš pats ar kalpu noslēpjas pa gabalu, bet tikai tā, lai var redzēt, kas notiek. Viņi ir paņēmuši arī virves, lai lāci sasietu, kad tas būs apdzēries un iemidzis. Saulei rietot, nāk lācis, smuki iztukšo trauku un streiņpūlodams noliekas netālu no lauka gulēt. Nu viņi ņem virves un stingri sasien lācim ķepas. Bet tā kā nespēj to aiznest, viņi iet un dabū rateļus, uzliek uz tā zvēru un katram gadījumam, ja tas atžirgtu, piesien to stingri ar virvēm pie ratiem. Tā viņi grib to dzīvu nogādāt uz mājām. Kad nu viņi brauc pa nelīdzenu apaļkoku tiltu, lācis pamostas un acumirkli pārrauj virves ap ķepām. Stingrākās virves, ar kurām viņš piesiets

pie ratiem, neļauj viņam pilnīgi atbrīvoties. Viņš neganti raustās un purinās pa ratiem, tā ka tie apgāžas, bet turas vēl cieši pie muguras, un lācis ar tiem iemūk mežā, kur zemnieks pēcāk atrod tikai ratu atliekas. – *Credat Judaeus Appella.* –

78.

Cesvainē mēs bijām ielenkuši nelielu, bet skaistu lāci, taču netālu no Dzelzavas robežām. Pēc pēdām un vēja nācās to dzīt no Cesvaines uz Dzelzavas pusi. Šāvēji tad nu stāvēja uz robežceļa, un lācim vajadzēja krist no šāviena, lai tas Cesvainei neietu zudumā. Proti, Vidzemē ir tāds likums: «Medījums pieder tam, kura robežās tas krīt. Vienīgi par lāci, vilku un lūsi jāmaksā 1 dālderis šāvuma naudas, no aļņa šāvējs dabū krūts gabalu un trīs ribas.» Dzelzavas meža uzraugi, kas bija sūtīti pārraudzīt likumības ievērošanu, bija ar gudru ziņu nolikti masta malās. Lācis patrāpījās ļoti labam šāvējam, šis viņam ļoti labi trāpīja, bet lācis vairāk nekā 60 soļus iegāja Dzelzavas robežās, kur nokrita beigts. Mēs pa svaigām pēdām gājām pakal un lāci atradām; divi dūšīgi vīri uzsēdās beigtajam lācim virsū un iejāja ar viņu atpakaļ Cesvaines valdījumā. Un nu jau bija nieka lieta apmulķot klāt pienākušos Dzelzavas meža uzraugus.

84.

Lūk, viens komisks medību disputs, man braucot medībās pie viena no maniem mīļākajiem medību draugiem no Rīgas uz Jumpravu.

Mēs sēdējām kamanās; es kučierēju, un viņš pa starpām šāva vārnas. Te mums pretī brauc glauna ekipāža ar glaunā kažokā gērbtu, bet sliktām manierēm apveltītu vīru tieši tai brīdī, kad mans draugs nošauj vārnu, kas nokrīt nepazīstamā vīra zirgam pie kājām, tā ka nepazīstamais tik tikko spēj apstādināt zirgu dažus soļus no mums.

Nepazīstamais. Es jums prasu: vai atļauts šeit uz lielceļa šaut putnu?

Mans draugs. (Slaucīdams plintes aizslēgu.) Vai jūs pazīstat šo putnu?

Nepazīstamais. Šitāds...! Es jums gan rādīšu šeit šaudīties.

Mans draugs. (Pielādēdams plinti.) Vai jūs zināt, kas tas ir par putnu?

Nepazīstamais. Es jums prasu, kas jūs tāds esat. Kaut mēris jūs parautu!

Mans draugs. (Skatās uz apkārt lidojošām vārnām un atbild): Vai jūs pazīstat lielo filosofu Kantu?

Nepazīstamais. Lai ... jūs būtu, bet filosofs jūs neesat. Vai jūs domājat, ka es viņu nepazīstu?

Mans draugs. Vai jūs saprotat un pazīstat dabu? (Bet lūkojas vēl joprojām pēc vārnām, ko šaut.)

Nepazīstamais. Ko, dabu! – Man liekas, jūs vēlreiz gribat šaut?

Mans draugs. (Paceļ vārnu un parāda viņam, jautādams): Vai gribat šo putnu? Es jums to uzdāvināšu.

Nepazīstamais. (Aiz niknuma labprāt būtu izkāpis no kamanām; taču nepaļaujas ne uz savu satrakoto zirgu, ne

uz mani un tikai nosaka): Jums klāsies plāni, šitā šaudoties uz ceļa, kad brauc kārtīgi cilvēki.

Mans draugs. Redziet, lai jūs varētu izdarīt transcendentālu secinājumu, kā garšo putns, ko nošāvis filozofs, es jums šo putnu dāvinu; jūs varat to sev izcept. –

Un tā nu viņš iemet beigto vārnu pāri zirgam nepazīstamajam kamanās. Vēl joprojām nemierīgais zirgs ar nepazīstamo šāvās uz priekšu, un šis tikai ar pūlēm varēja noturēties kamanās. Mēs smējāties, vēderus turēdami; drīz viņš pazuda mums no acīm. Un tā beidzās šis – disputs.

87.

Mans brālis, kas dabūja vietu Cesvainē, bija atstājis Kurzemē savus divpadsmit jaunus virskreklus, ko man vajadzēja viņam aizvest. Tieši tai laikā Vidzemē tika ieviestas tamožņas, un bija jābažijas, ka krekli varētu tikt uzskatīti par kontrabandu. Tad nu es nolēmu uzvilkt mugurā visus divpadsmit kreklus un mēteli, kas man bija par platu, un tā braukt caur Kreicburgu un Ļaudonu uz Cesvaini. Bez traucējumiem tiku garām tamožņai un, saulei rietot, biju jau aiz Ļaudonas pastorāta, kur no kādas zemnieku sētas puiķas un skuķi skaļi sauca: lapsa, lapsa. Un akurāt nāca arī tā lapsa tieši man pretī; zirgs apstājās, un es no ragavām izvilku plinti. Lapsa notupās soļus 15 pa kreisi no zirga. Taisos pielikt plinti pie vaiga, bet to divpadsmit kreklu piedurkņu dēļ, kas man bija pārmaukti katrai rokai, nevaru tās salocīt. Tad nu mēģinu, kā mācēdams, jo laika man gana. Tā kā varēju tikai pa pusei pielikt plinti pie vaiga, protams, aizšāvu

garām. Visnepatīkamākais bija, ka zemnieki par manu misēkli varen skaļi smējās, un lapsa par izsmieklu soļus 60 no manis notupās un vienā mierā izkārnījās.

93.

Fon B... kungam Daudzevā mežā bija lācis, kas zem kritālām bija ierīkojis sev mīgu, kur gulēja pavisam drošs. Fon B... kungs uzlūdz uz medībām toreizējo kambarkungu fon T..., fon H... kungu, fon V... kungu no Ieķengrāves un, ja nemaldos, arī V... kungu no Susejas: šim bija līdz 6 lieliski lāču un aļņu suņi, laikam atvesti no Susejas. Viņi nonāk pie lāča mīgas, bet tas guļ tā noslēpies, ka redzamas tikai acis. Ap mīgu puslokā nostājas mednieki un suņi, un piķierim tiek pavēlēts izdabūt lāci no mīgas, bakstot no pakāļpuses ar asu mietu. Taču iebāzto mietu lācis tur tik stingri, ka piķieris to vairs nevar izvilkt ārā. Tad nu nospriež pa mīeta atstāto caurumu izšaut ar plinti. Lai lāci ar šāvienu nenogalinātu un lai kungiem neaizietu garām medīšanas prieki, ar gudru ziņu tiek nolemts vispirms izņemt lodi un tad no aizmugures šaut iekšā mīgā. Pēc šāvienu mīga iet vaļā ar briesmīgu sparū; lācis saniknots iznāk ārā, tie 6 suņi to nogāž gar zemi, un viens mednieks visiem par prieku pieveic.

94.

Kad nelaiķis kambarkungs fon K... no Kreicburgas bija aizbraucis uz ārzemēm, viņš savus mežus nodeva fon V... kungam no Susejas. Tas pa Ziemsvētkiem brauc uz

Jelgavu un uzzina, ka Zalves mežā, netālu no Zalves muižas, migā guļot lācis. Fon V... kungs, kam sūtīt uz Suseju pēc suņiem ir par tālu, nolemj ar līdzatbraukušo mednieku, medniekpuiku un Zalves vagaru uz ātru roku sarīkot medības. Viņi aizbrauc uz to migas vietu; un tā kā no prāvā lāča redzamas tikai spīdīgās acis, fon V... kungs liek, lai viens šaujot migā. Nu katrs grib būt tas viens, un iznāk tāda šaudīšanās barā, pēc kuras lācis paliek neskarts. Lācis izslējies iznāk ārā, un fon V... kungs mierīgi uz lāci nospiež plinti, bet tā viņam no pulvera ir karsta. Viņš iedod plinti medniekpuikam un prasa rezerves kramenīcu, ko puika, arī jau izšāvis, viņam pasniedz, kamēr lācis, joprojām vēl šņākādams, stāv viņa priekšā. Var iedomāties, cik visi bija pārbijušies.

Tā kā lācis redz, ka no šaušanas nav noticis nekas ļauns un visi stāv kā pārakmeņojušies, viņš pavisam rāmi aizčāpo soļus 20 starp fon V... kungu un mednieku, nolaiž ūdeni un pamet šo viņam tik šausmīgu šķitušo kompāniju.

Es jautāju fon V... kungam, vai tad viņš nevarēja žigli iebērt jaunu pulveri. Viņš teica, ka tai mirkli pat iedomāties nevarējis, vai pasaulē vispār ir pulveris. Zalves vagars arī apzvērēja, ka tā tas tiešām bijis. Fon V... kungs atlika nodomāto ceļojumu, aizsūtīja pēc saviem lāču suņiem, sekoja lācim pāri Lietuvas robežām, tomēr sev par krenķiem rokā nedabūja.

Famuls, kā zināms, augstajās skolās ir nabaga zellis. Tāds bija arī studiozs V..., Jēnas profesora Zūkova famuls. Viņš bija iekrājis dažus koka dālderus. Būdams jauns medību amatieris, viņš pašūdinājis sev pāri glaunu vadmalas bikšu ar lielu klapi, kā tajos laikos pieņemts, kā arī zilu audekla spenseri. Šādi saposies, viņš ierodas pie kāda sava studiju biedra un stāsta: viņš no Bēzenes mednieka par $1\frac{1}{2}$ dukātiem nopircis putnu suni, labu pienesēju, un šopēcpusdien gribot doties viņa kalnos to izmēģināt. Viņš aicina draugu līdz; Bēzenes mednieks un vēl viens viņa draugs pulksten vienos gaidīšot viņu Pie pusemēness. Noteiktajā laikā viņi ierodas minētajā viesnīcā.

V... iet ar savu draugu un suni, Bēzenes mednieks ar otru studiozu. Netālu no Jēnas viņi viņa kalnos uziet irbju baru. Tikko mednieks ar otro studiozu ir izšāvuši, klāt ir nopirktais suns un aizdzen pēdējās irbes. Par to nu visi sapīkst un saka, lai V... pieturot savu suni. Tas nu pasauc suni pie sevis, un atkal tiek sameklētas irbes. Tikko nosprakšķ plinte, suns ir atkal klāt un atkal dara savus nedarbus. V... vēlreiz tiek lūgts pievaldīt suni, citādi jāpamet medības. Viņš atbild: es to labprāt darītu, bet man nav saites. Bēzenes mednieks viņam vienu pasviež. V... paņem saiti un pikti apsien sunim ap kaklu, bet galu piesien sev pie bikšu laces, ko cieši nopogā, un sāk suni rāt: Pagaidi, tu draņķi! dabūsi tu man par to skriešanu! Jupis tevi rāvis! tu riebekli! – Tā nu viņi mierīgi iet tālāk; te no migas izlec zaķis,

viņi šauj, bet netrāpa. Jaunais suns, kā parasti, zaķim pakaļ, norauj no V... biksēm, pie tam varen strauji, visu laci un drāž caur krūmiem un pabērziem zaķim pakaļ, lace vien virpuļo. – Ai!! Dieviņ tētiņ! Šitas nolādētais draņķis! Ai! skaistās jaunās bikses! viss latatā! Šitas lops! Re, kā dzenas pakaļ. Kaut tu skrietu caur sauli un mēnesi un pakaļā tev pieķertos visas zvaigznes, tāpat kā šī lace! Kāds nu es izskatos, mī un žē! Ai, skaistās bikses! Sasodītais suns! Kā es tikšu līdz Jēnai? Vai kādam nav kāds nēzdogs, ko man aizkārt priekšā? Jūs tak redzat, ka mans īsais zilais spenseris neko neaizsedz. Nācās aizkārt priekšā šaujamtāšu; un tā nabaga famuls, pavisam noskaities, atgriezās Jēnā. Suns pārnāca tikai pēc stundas. Bet lace lupatu lēveros palika ērkšķu krūmā.

98.

Neviens cilvēks gan nebūs tik daudz nopūdelējis lapsas, iekams kādu nošāvis, kā es. Esmu savos biežajos medību klaiņojumos nošāvis tikai kādas 8 vai 10 lapsas, bet neskaitāmas reizes pūdelējis. Nevienu gan arī lapsas tā nav ķircinājušas kā mani. Kā pierādījums šis patiesais atgadījums. Braucu no Sāvienas uz Tolku pie fon Krēgera kunga stiprā vējā un sniegputenī. Bērzaunes krogā atpūtīnu zirgu un saulrietā braucu no kroga pa garo dambi, kas ved uz Tolku. Kāds šunelis mani pavada ar spalgām rejām, taču beigās norimstas. Es mazliet pagriežos iesāņus, lai vējš tik asi negriež sejā, un labā roka ar pātagu man nokarājas pār kamanām. Varēju būt nobraucis kādu pusversti no kroga,

kad šunelis atkal sāk riet. Beigās man tas sāk krist uz nerviem, un es taisos uzšaut sunim ar pātagu, bet ieraugu, ka pātagas galam, kas kūlājas gar zemi, pakaļ skrien lapsa un riedama grib to saķert. Tūdaļ grābju kramenīcu. Pa to laiku lapsa, kas bija tikai 4 līdz 5 soļus aiz kamanām, metas nost no dambja pāri grāvim un ir jau soļus 80 pa kreisi no zirga, iekams pagūstu izvilkt plinti no futrāļa. Nu jau tā ir pārāk tālu, un arī man vajadzētu sperties nost no dambja un pāri dziļajam grāvim, lai tiktu pie šaušanas. Es griežu pakūtro zirgu, kas negrib iet pāri grāvim, vairākkārt uzšaudams ar pātagu. Beidzot zirgs lec, un acumirkli kamanas, zirgs un es ar visu plinti guļam dziļajā sniegā. Viss pilns ar sniegu, un, kad atkal uzraušos kājās, lapsa, laikam juzdamās vainīga šai negadījumā, jau aizlaidusies lapās. Pikti braucu tālāk.

100.

Eju reiz rudenī ar suni Biržos medīt slokas. Suns bija tālu no manis. Pēkšņi mežmalā starp skrajiem alkšņu krūmiem atrados vairāk nekā 100 lielo susuru kompānijā. Tie sēdēja pa 8 līdz 10 uz viena zara un brīvi tekalēja pa kokiem augšā, lejā, cieši mani uzlūkodami ar savām zibošajām acīm tā, it kā gribētu mani izaicināt uz dueli. Tie visi bija 4 līdz 5 soļu attālumā no manis. Veltīgi izgaidījies suni, nolēmu izlīkumot tiem cauri tur, kur to bija vismazāk. Man zosāda uzmetās, uz tiem raugoties, un nebija dūšas tos šaut.

Pēc dažiem gadiem Koknesē man kaķis atnesa šādu susuru, un es to uzgleznoju.

Šis dzīvnieciņš ir mazāks par vāveri. Spalva kā visskaistākajai Sibīrijas vāverei, ar dzeltenīgu pavēderi un purnu, dzeltenīgām ķepiņām, kā arī ar dzeltenumiem ap acīm. Aste īsāka nekā vāverei, bet spalvas tikai abās pusēs. Šie dzīvnieki guļot klintīs un koku dobumos 7 mēnešus, bet siltajos mēnešos savāc pārtikai tik daudz riekstu, zīļu un graudu, ka visu ziemu var jauki un ērti dzīvot, neizejot no mājas.

110.

Ļoti laimīgs atgadījums medībās.

Rīgas medību virsmeistars H..., revizors K..., jurists S..., K... kungs, Piņķu mežzinis un es Piņķos gājām medībās. Bijām jau daudz nomedījuši un jājam visi seši netālu cits no cita. Pārlūkot vēl vajadzēja paprāvu gabalu siena pļavu un ogu vietu. K... suns, kas vienmēr dzina pēdas vairākus simtus soļu pārējiem pa priekšu, grasījās apstāties. Bet, kad tas atgriezās, lai pavēstītu par medījumu, aiz viņa pacēlās mednis, ko visi redzējām. Sasaucāmies un sataisījāmies uz medņu medībām. Suns raustījās pie saites, un arī pārējie, pienākuši tuvāk, klajā pļavā sastājās soļus 18 lielā aplī, tāpat mednieki ar uzvilktām divstobrenēm. Bija prieks redzēt šos 6 suņus plašā līdzenumā. H..., kā parasts, komandēja: Tikai mieru, un nešaut veceni; tur ir vairāki, jo katrs suns velk uz savu pusi; tikai nepārsteigties un nešaut veceni, citādi nedabūsiet vīnu. K... dabūja atļauju sākt, un tūdaļ gaisā pacēlās medņu māte ar 8 mazuliem. Kā pēc visprasmīgākā karavadoņa pavēles atskanēja zalve no 6 divstobrenēm. Visi putni beigti nokrita zemē, tikai viens aizlaidās sveikā. Nu gan

nelabais būs parāvis arī veceni, iesaucās H...; ņemiet un pārbaudiet! Uzlasījām 8 mednēnus, aizlidojusi mums par prieku bija vecā medņumāte. Tad nu mums par labu uzvedību tika tukšota pudele burvīga Reinas vīna.

111.

Pāragrs šāviens bieži vien liek iekarst pat vislabākajam šāvējam.

Es Vidzemē ar kambarkungu fon B... kungu, baronu fon M... un vēl dažiem medniekiem Trentelbergī medīju rubeņus. Bijām jau daudz samedījuši un nu posāmies uz mājām. Es biju aizjājis gabalu priekšā un no rubeņu bara dažus nokniebis. Bet viens jaunais rubenis pirms brīža bija nometies lielā siena pļavā kārklu krūmā, kad ieradās pārējie mednieki, izdzirduši manu šaudišanu. Vai gribat, kungi, nošaut skaistu svītrainu jaunu rubeni, tur viņš sēž tai kārklu krūmiņā. Tūlīt zirgi tika atdoti sulaiņiem, un kungi un suņi apstāja krūmu, kas augstumā nesniedzās pat vīram līdz viducim un platumā ne vairāk kā 3 olektis. Neviens suns tur negribēja līst iekšā. Es pieteicos tur iemest cepuri, taču paņēmu labajā rokā uzvilktu plinti, ar kreiso traukdams krūmu. Tikko rubenis bija pacēlies olekti no zemes, es nopiedu kramenīcu uz labu laimi. Nu tik no tā rubeņa bija ko redzēt, un, kā es jau iepriekš biju izdomājis, visi, citkārt labi šāvēji būdami, aizšāva garām. Brīnumi un smieklī bez gala, kad visiem divstobrenes bija tukšas. Man vaicāja, kāpēc es šāvis tik ātri un nenomērķējis. Es zobodamies atbildēju: Lai jūs jo drošāk aizšautu garām.

Medību virsmeistars fon A... kungs Taurkalnes mežā rīko lāču medības. Kad šautenes, izņemot vienu, kam bija ļoti liels aizdedzes caurums, ir pielādētas un izdalītas medniekiem, nāk viens zēns un dikti lūdz arī sev vienu šaujamo. Kad nu viņš tā lūdzas, tiek pielādēta un zēnam pasniegta tā plinte ar to lielo caurumu, un, tā kā trūkst arī ložu, ielādētas divas puslodes, kas vēl ir krājumā, ar dubultlādiņu pulvera. Meža uzraugi domā, ka puika prasa plinti tikai aiz slinkuma, lai nebūtu jāiet dzinējos, un ka viņš nav arī īsti riktīgs. Tomēr viņš kā nelietojams šāvējs tiek nostādīts masta malā. Lai lācis neuznāktu virsū, viņš atiet tālu no dzinējiem un apsēstas zem nolūzušas priedes slīpi pār-karenā stumbra, un, uzslējis sev priekšā plinti, uzpīpē pīpīti.

Sākas medības ar dzinējiem. Vidēji liels lācis ielenkts iet uz medību virsmeistara kungu, kas to uz vietas nošauj. Lācis kā parasti tiek nests ārā no masta uz kārts, visiem šāvējiem sekojot, kad tālumā noskan šāviens; visi domā, ka šāvis kāds nomaldījies dzinējs. Kad mednieki drīz pēc tam ir iznākuši no meža, aizelsies skrien šurp minētais zēns, bez cepures, vienā kreklā, un sauc: «Nāciet, ļaudis! Skatieties, kādu lielu lāci es nomediju; jūsējais jau ir tīrais bērns, salīdzinot ar manējo!» Mežsargi smeļ un vaicā, kur tad viņš atstājis plinti, kažoku un cepuri, un domā, ka viņš patiešām prātu izkūkojis. «Jūs man neticēsiet! Plinte, kažoks un cepure palika zem lāča. Es tak sēdēju zem koka un, kad lācis kāpa lejup man virsū, viņam iešāvu tieši dibena caurumā, un lodes viņam iznāca ārā pa krūtīm, un viņš man uzgāzās beigts,

tik tikko varēju, pamezdams plinti, kažoku un cepuri, izrausties no apakšas ārā.» Viņš patiešām nav pie pilna prāta, saka medību virsmeistars un visi mednieki un taisās doties tālāk. «Cienīgs kungs! Ticiet man, es patiešām labu gabalu no šejienes, tur tai dumbrājā, nošāvu lāci. Nāciet līdz, un ja es meloju, tad lieciet mani piesiet pie koka un novicot.»

Pēc šādas dievošanās visi mednieki seko muļķa zēnam un par lieliem brīnumiem redz, ka viss patiešām ir tā, kā zēns sacījis. Ielenkts ticis tikai vidējā lieluma lācis. Šis te bija gulējis netālu no masta un pamodies no dzīšanas un šaušanas, un pret vēju nācis zēnam virsū. Ausīdamies lācis uzrāpies uz nolauztā slīpā stumbra, zem kura sēdēja zēns, pieslējis uzvilktu plinti. Brīdi ausījies, lācis laidies no stumbra gala leju zēnam virsū. Tas, iepriekš viņu nedzirdējis, redz tikai lāča leju nākošo spalvaino pakaļu un uz labu laimi nospiež plinti, trāpa lācim dibena caurumā, tā ka abas puslodes iznāk priekšpusē ārā pa krūtīm, un lācis krizdams zēnu bezmaz vai nospiež, kuram tad nu vajadzēja ar lieliem pūliņiem izlocīties ārā no lāča apakšas. Man šķiet, ka šajās medībās klāt bija arī Viņa Ekselence, tagadējais prinča mājskolotājs barons fon R... .

120.

Nesakiet, ka suņu dzimumam trūkst tikumisku jūtu.
Pierādījumam lai kalpo sekojošs stāsts.

Landrātam fon L... kungam bija balta Krimas kurtu sugas kuce ar dzeltenām ausīm; viņas skaistuma un tikumu dēļ es viņu esmu uzgleznojis. Šī kuce savulaik bija ne tikai pirmā

skrējēja, bet arī ļoti slavena savas rimtās dabas un gudrības dēļ. Tā kā kungs gribēja viņu, cik ilgi vien iespējams, uzturēt labā formā un, kā zināms, kucēnu zīdīšana kucei ļoti skādē, tad šai kucei, vārdā Ļubuška, katrā metienā tika piešķirta zīdītāja, kam vajadzēja zīdīt viņas kucēnus; šim nolūkam tika izraudzīta kāda medību vai ganu kuce. Kucēni tika mazliet apslacīti ar degvīnu, lai svešā kuce aizmirstu savu bērnu smaku un pieņemtu šos, kas tad arī katru reizi tā notika. Taču dažreiz Ļubuškai atstāja kādu no viņas bērniem. No tā brīža, kad zīdītāja bija pieņēmusi kurtēnus, Ļubuška pret to izturējās ar māsas mīlestību un pateicību. Ļubuška vairākkārt dienā nāca pie savas draudzenes, allaž atzinīgi luncinādama asti, labpatikā apraudzīja savus atdotos bērnus, tos pēc kārtas aplaizīja un izblusoja, ko savukārt zīdītāja padevīgi ļāva darīt, līdz mazuli pieauga, un tad nu māte viena pati uzņēmas savu bērnu tālāko izglītošanu un apmācību veiklībā.

121.

Par to, ka pat visbargākais pēriens nespēj laupīt mīlestību uz medībām, es varētu minēt vairākus piemērus, tādēļ apmierināšos ar sekojošo stāstu.

Kādu latviešu zēnu no Bilastas, kurš kaislīgi mīl medības, viņa kungs pieņem par piķieri, un mežziņa H... kunga mednieks, vārdā F..., tiek lūgts zēnu šai amatā apmācīt. Kad zēns pirmo reizi brauc medībās, suņi uzņem pēdas lapsai un nu tik ņemas dzenāt. Zēns, nepieredzējis būdams, apstādina zirgu un priecājas, cik suņi skaisti medī. Mednieks F.,

to manīdams, piejāj pie zēna un aizpātāgo viņu līdz pat dzinējsuņiem. Nu varētu domāt, ka pirmā lekcija jaunajam piķierim būs iedvesusi riebumu pret medībām. Bet nekā! Vakarā, kad medības beigušās, viņš iet pie kunga un lūdz, lai tas viņam iedodot 5 markas, lai varētu nopirkt nēģus, ar ko pacienāt labo skolotāju, kuram tie tik ļoti garšo.

122.

Traģisks stāsts par kādu krietnu sētas suni.

Seces pastorātā govju meitas no rīta iet uz aizslēgto stalli, kur sētas suns mēdza gulēt pie lopiem. Kad viņas grib atvērt durvis, suns rūc, negribēdams laist iekšā; viņas nobīstas un nodomā, ka suns ir traks. Kāds paņem pielādētu plinti un dodas turp; un tā kā suns vēl joprojām pie durvīm rūc uz ienācējiem, tad domājot, ka tas patiešām ir traks, to nošauj. Ieejot stallī, redz, ka šis krietnais suns pieveicis 2 vilkus, kas izrakušies cauri pamatiem: vienu nokodis pavisam, otru pusdzīvu. Var iedomāties, kā visi mājinieki bēdājās.

Tulkojis V. Bisenieks

Pavasara apdomāšana Ziedu laikā

*Tanī gadā, ka tā nīknā ziema ar varin daudz
sniegu un ūdens plūdi 1807 bija.*

Piedzīvota tā ilgi cerētā pavasara! Daudz ir kas to sagaidīt nevarēja nomiruši; bet vairāk, kas to ar mīlām pavasaras dziesmām apdzied. Sagaidīts pavasars, un visa daba atjaunota priecājas! Gan ilgi mēs esam cietu ziemu cietuši. Gan ilgi no liela trūkuma un aukstuma pārņemts nabags saimnieks tik ko savas mājas izvilkt spēja, un dažā trūcības dēļ raudāta asara no nabagas mātes uz savu novārgušu bērniņu klēpī bira.

Dažs ceļa vīrs savus zirdziņus ceļā nopūlēja un trūcības dēļ badu mērdēja. Dažam pavisam barība trūka. Cik lopiņi neizgaisa, kas pa tam nabagi tika. Vēl kas cerēja, ka rudzu lauki auglīgi būs un ka jel uz priekšu saimnieks paliks. Dievam žēl! voi dažam sniegu kupeni un ūdens plūdi laukus ne nomaitāja? Un tomēr sirds pavasaru ieraudzīdama lustējās, cerēdama, ka vasarāji sviedrus atmaksās.

Nu! Kapēc būs vairs šo nejauku ziemu pieminēt? Pavasars piedzīvots, tas mīļš pavasars, kas mums jaunus priekus rāda. Lai mēs šo ziemu kā nejauku sapni pieminam.

Esi tu mums tad svētīta! tu jaunā radijumu atmodināšana, tu mīļš pavasars! Jaunekļi tevi ieraugot priecājas. Arājs

mudīgs savus zemes darbus strādā. Pats nosirmots vecis priecīgs piesaulē izlien; jau sāk atspirgt tik labi viņa miesa, kā lauka augļi. Viss viņa priekšā kustās un siltā saulē priecājās. Kociņi izplaukuši, sējumi ceļās, meža un lauka dziedātāji, visi putni atnākuši Radītājam pateicību dziedāt. Puķītes, tā kā koki dārzos un mežā pilnā ziedā. Lustīgi lopiņi savai uzklātai ganībai pretī tek. Patiesi! Mums tā liekas, kā jauna radība būtu un sirds lustējas. Ak Dievs! Liels viss Tavs radījums – un ar augstu saprašānu izdalīts!

Skatāties visapkārt mani brāļi, un visur jūsu acis un ausis lielu prieku nomanīs. Skatāties uz saules lēkšanu – ar kādu spožumu tā to jaunu zemi apspīd. Lielāks spožums nav redzams! Tā mīlā saule mūs silda, tā mūsu lielākā labumu darītāja – kas viņu uzskatīt varētu bez pateicības par visām tām dāvinām, ko tā mums dod? Tā mums dod gaišumu un siltumu, maizīti, zemes un dārzu augļus, lopu barību, spīgtumu, cerību un atspirgšanu. Ak tu Dieva liela gaismas atspīdums! Kas pasaule būtu bez tevis? Mūsu tēvu tēvi tevi uzskatot priecājās, un kad mūsu pišļi tā kā viņi sen sadrupuši būs – tu allaž vēl mūsu pēc nākamus sildīsi.

Skatāties apkārt, redziet lauciņus pilnus ar sējumiem, kas no vēsmiņa kā jūras vilnī mētājas. Redziet pļaviņas pilnas ar jaukiem puķīšiem, dārzus pilnus ar jauniem stādiem un jauniem augļiem, un tik labi meža zvērus kā mājaslopus ar jaunu apgērbu un jaunām spalvām apgērbtus. Tos straujus ūdeņus, kuros saulīte atspīd, to rasu, kas zālīti atspirdzina apraugot, – jūs debesi jau šeitān atradīsiet. Jūsu ausis skaņākas balsis par visu gadu ne dzirdēs kā tagad. Ar

pirmu cīruļu dziesmu mūsu sirds pavasaru cerēdama lustējas. Strazds dzied, rubeņi rūc, dzeguze kūko, griezis griež. Nav vienāda viņu balss, tomēr mums tā mīla pavasaras dziesma. Kauns sakot, kā daži no mūsu brāļiem pašā perējamā laikā šos perēkļus labprāt posta. Skatieties, tā arī ganībās visur prieki redzami! Gotiņas, teļi, aitiņi, jēri, zostiņi, visi šie pavasarā priecājas. Labākā laikā mūsu Radītājs pavasaru iecelt nevarēja kā ziemu beidzot. Tas pavasaru jo jaukāku mums dara, ka tas pēc ziemas steidzas. Meža zaļums mums jaukāks ne kā koki bez lapām. Lauka zaļums mīlīgāks uzskatāms ne kā sniegu kupeni, kas ziemā uz tā gulēja. Dārzos, kur ziemā kailus zarus, nokritušas lapas, kāpostu atliekas redzējam, mēs tagad lapas, ziedus un jaukus stādus redzam. Jūras, ezeri un upes viļņo, kur ziemā ledi virsū bija. Lai mēs tad To slavējam, kas abus ar tādu lielu apdomu izdalījis!

Kad mēs zemes virsu ar apdomu apskatāmies, cik daudz labuma un cik dārgas lietas no tās nāk! Tā zeme pie sava liela apklāta galda baro tik labi Ķēniņu, kā tārpiņu, un tik tāli kā tā sniedz, viņas galds allaž ir klāts, un visas radītas tautas atrod savu barību. Visur Dieva žēlastība redzama. Dievs dod lopiņiem barību; kā nu cilvēkiem, kas rūpējas, pilnu pārtikšanu ne dos? Pasaulei pulks iedzīvotāju, ikkatram pārtikšanas, ikkatram savi draugi un prieki. Uzskatīt bitītes, skudras, tauriņus, visas mušas, kukaiņus un tārpus, kā tie iekš savām mājiņām ielien un izlien, tos kustoņus, kā tie gaisā savā īsā dzīvībā lustējās. Skatieties iekš jūras dziļuma, iekš viņas bezdibeni, jūs atradīsiet no mailīta un vēju

vīķu līdz lielāku ūdens zvēru, visus šos Dieva radījumus pa tūkstošs tūkstošiem gan lielākā dziļumā, gan sekumā pniecīgas peldot un dzīvojot. Un šiem visiem radījumiem tā pati mīļā saulīte, tas pats mīļš mēnestiņš un pulki tūkstoši zvaigzņīšu spīd un mirdz.

Mīli Brālī! Tas nav gana, ka mēs par pasaules jaukumu pniecīgi esam, mums arī tam Devējam par visu labumu jāpateic. Protiet! Dieva visspēcība, viņa neizprotams augstais padoms un Radītāja spēks visur redzams. Jo debess un zeme to stipri teic: Dievs ir! Viņš visur redzams. Tā pateicīga sirds saka: labi mums, ka viņš ir! Tādēļ gribam mēs Dievam no visas sirds paklausīgi būt, viņu godāt, un pār visu mīļu turēt. Viņš mūs nevar aizmirst, jo tad šī pasaule nebūtu tāda ļoti laba, kā tā nu ir. Mums ne būtu lietutiņš, nedz saules siltums. Lai gan zibeņi sper, un pērkons ar vētru mežus loka, tomēr viss mums par labu – taču tie atkal pāriet.

Tādēļ, gribat jūs laimīgi tapt, tad mācaities dievu iekš Dieva radījumiem atrast. Dievs ir tā taisnība. Meklējiet iekš visām jūsu darbošanām, tā kā viņš taisni, laipnīgi, mīlīgi, saderīgi un labdarīgi ar visām radītām tautām būt. Dievs visur vislielāku labumu grib un arī pats dara. Gribat jūs tad Dievam patīkami būt, tad arī jums visu radījumu labumu jāgrib un arī jādara. Bet jums ne vien uz jūsu labumu jārauga. Jums jāapdomā, voi caur jūsu labumu citam skāde ne notiek. Ja jūs kādu ļaunumu kam padarījuši, tad meklējat to ļaunumu ar saviem labiem darbiem izlīdzināt. Caur pātariem vien – jūs savus grēkus ne nolūgsiet. Tādēļ nedarait ļaunumu un esat prātīgi – tas ir – meklējiet iekš Dieva

radījumiem Dievu atrast un pazīt. Dieva atzišana ir tā augstā gudrība. Šī gudrība vien jūs laimīgus darīt var un jūs uzmu-
dinās visam Dieva radījumam tik daudz labumu darīt kā
jūs spējat! Mīļojiet savu tuvāku kā sevi pašu, tad jūs Dievam
patikami dzīvosiet un laimīgi būsiet.

Nu tad slavēts Tu – ak mīļais Dievs un Tēvs! Šeit sējumu
vidā, šeit starp šiem tīrumiem! Mudini Tu mūsu prātu uz
Tevi cerēt. Tava mīlastība lai apkampj mūs, Tava acs lai uz-
skata mūs, ka mēs savus darbus Tev par patikšanu izdaram.
Un kad tās nāves spārni pēc Tavas gribēšanas mūs apsegs
un Tu mums to mūžīgu pavasaru redzēt nospriedīsi, tad
lieci Tu mums ar tanī stundiņā ar mierīgu prātu Tavu godu
tur mūžīgi slavēt. Āmen.

Otra gada Pavasara apdomāšana

Tu Dievs un Kungs no mūžības,
Tu visus laikus radi.
Es dziedu tevīm teikšanas,
Tu manas dienas vadi.
Viens gads ir atkal aiztecējs;
Kas ir līdz šim man palīdzējs?
Dievs, tava žēlastība!

Ar pērnā gadā esi tu
It tēvišķi man vadījs,
Kad sirds bij pilna skumība,
Tu esi to man saldījs.
Tev slavē mana dziesmiņa
Es ļaujos stiprā ticībā
Kungs, tavam gudram prātam.

Mīļi Latvieši. Saņemiet šos vārdus ar mīļu prātu,
kā es jums tos ar mīļu prātu uzrakstu.

Dievs ir visu radījumu Tēvs, kas visu mums par labu
radījis, kas visus savus bērnus laimīgus redzēt grib un

pavisam savus cilvēku bērnus. Kā Dievs visu radījis, to cilvēka saprašana izdibināt ne spēj; bet ko un kāpēc Dievs visu radījis, to izmeklēt ikkatram prātīgam cilvēkam pienākās. No šās zināšanas ikkatris nojēgs, kāds ne izprotams meisters tas bijis, kas visu pasaulē mums par labu tik brīnišķi izdalījis. Dieva ne izteicama žēlastība ne gribēja sev vien laimīgu un radīja tāpēc daudz tūkstošas dzīvas tautas, kas arī laimē dzīvot. Dievs, tā sakot, kā labs bagātais uzskatāms, kam allaž lieli pulki nabagi apkārt stāv, kas no viņa bagātība pārtikuši un, kad tie nomiruši, viņš atkal citus nabagus sameklē, kas caur viņu laimē tiek. Bet Dievs mūs mīlodams, nevien saules siltumu un lietu radīja, arīdzan vēss laiks, krusa un zibeņi mums par labu iecelti. Saules siltums gan mums apniktu, kad vēsmiņš to ne dzinātu.

Tā arī prieki un bēdas šai pasaulē pārmijās. Arī šai gadā daudz grūtumus esam cietuši. Bet kas var teikt, ka ar prieki pa starpām ne būtu bijuši; un kad mēs abus taisnā svarā nosvērtum, kas zina voi allaž vairāk prieki ne kā bēdas atrastos.

Visi gads gājumi mums jaunus priekus un jaukumus rāda, bet arī citus priekus un jaukumus no beidz. Tie, kas tagad pasaulē dzīvo, tā kā tie, kas dzīvojuši un kas vēl dzīvos, visas dabas jaukumus baudīdami priecājās, un savam devējam pateikdami, šo pasauli atstāj ar priecīgu cerību, ka šī zemes loda viņu pirmais mitekklis bijis, kas no Dieva ar ne izsakāmiem priekiem un jaukumiem apdāvināta tika;

lai arī cilvēku liktens šeitān būtu bijis kāds būdams, pirmie cilvēku prieki, kas no pasaules jaukumu rodās, jau ar mūsu dzimšanu sākas. Voi mums vajaga ķēniņu lepna pilis apmeklēt, lai šās pasaules jaukumus un priekus redzam? Voi klajā laukā vairāk jaukumus neatrodam? Un jums zemniekiem tāpēc lai ir maz bēdas par viņiem dārgiem priekiem! Jūs tos pirmos gada priekus pretī ņemiet; jo jums tie pirmi lauka un meža augļi pieder; jums allaž veselīgāks laiks, ne kā pilsātniekiem, jums pirmāk visi putni dzied, savus laukus kopdami, savas pļavas piekopdami, jūsu miesa allaž vesala, jūs viņus lepnus brīnumus ne nojēdziet. Jums, kas jūs piļu un pilsātu lielu troksni retam no tālenes redziet, jums, tiem vientiesīgiem, lai tie ierasti un jums piederīgi zemes prieki vairāk patīk, kā arī jums vairāk pieklājās. Lai paliek jūsu sirds arvienu atvērta šiem priekiem, ka tie pie jūsu grūta zemes darba jūsu sirdis iepriecina, tad jūs allaž pateikdami Devēju pieminēsiet, ko tas visiem saviem bērniem laipnīgi novēlējis ir; tādēļ saņemiet visu ar prieku un pateicību, bez nicināšanas, bez pārgalvības.

Skatieties, visa daba priedzējas! Putni gaisā un visi radījumi laukos un mežos liksmojas, un visi šie mums par labu radīti. Mēs šos varam mūsu tīrumos ieredzēt, voi no tiem nodzīt, kā mums patīk. Mēs, tā sakot, Dieva lielā nama turētāji, tie valdnieki un uzvarētāji par visiem citiem Dieva radījumiem esam. Mēs aiz visiem droši dzīvot varam, bet viņi ne tik droši aiz mums.

Kur jūs tik noskatiaties, visur radījumi dzīvo un kust. Mežos, klajā laukā, apakš viena vienīga koka, apakš koka

miza, uz viena paša zariņa, dažkārt uz vienas vienīgas lapas, dažādas dzīvotāju tautas piedzimst un savu mūžu nodzīvo. Kāds liels viņu pulks ir, no maza odiņa līdz cilvēkam! Mēs par visiem tie uzvarētāji un valdinieki esam. Tik tālu, kā jūsu aces redz, Dieva augstais padoms un Radītāja spēks redzams. Vēl daudz jaukākas zemes ir atrodamas ne kā mūsu zeme, un ikkatrai zemei ir tas kas tai vajadzīgs, ikkatrai savas īpašas dieva dāvanas, un liels pulks dzīvotāju un radījumu, un zemes augļu mums vēl nava pazīstami.

Skatieties uz pasaules lielumu, ko Dievs vien ar reizi pār-lūkot var, lieciet vērā viņa brīnišķu pasaules valdīšanu un jums domas pietrūks viņa augstību izteikt, jums vārdi ne būs viņa lielumu izdibināt. Dienas gaisma rāda mums viņa spēku un nakts tumsība sludina viņa godību.

Kad karsta saule, arumi no jūsu sviedriem top aplacināti. Tad pieguļā nakts vēsmiņš jūsu svabadus kaulus atspirdzina un salds miedziņš jūsu no darba sakarsušas asinis dzisina, tad salds miedziņš jūsu locekļus stiprina uz jaunu darbu.

Dievam tik labi par dienas gaismu kā par nakts tumsību jāpateic! Kad saule sen norietējusi, un zvaigznītes ar savu spožumu mirdz; kad vakara vēsmiņš pie mēness spīduma jūs pie salda miega aicina, vai tad jums dažu brīdi šās domas prātā ne iešaujas?

Līdz ar manīm tūkstoši radījumi tagad savu dusēšanas stundiņu sagaidījuši. Visa daba atpūšas un mierā stāv. Kam savs pārtikums nakti nav jāmeklē, tas savu gultiņu jau patai-

sījis. Uz salmu maisiem pieguļā, pie maza uguntiņa, apakš sakārņiem, meža zaros, tīrumos un purvos, viss taisās aizmigt. Spalvu gultiņās miegs vairāk kavējas. Jau tas lielākais pulks to zemes dzīvotāju aizmidzis guļ bez atmaņas un es vēl nomodā savu miedziņu gaidu. Šie visi guļ! Mēness un zvaigznes staigāt liekās, kas šiem savu ceļu rāda? Visi mani brāļi guļ, visi darbi mierā, ikkatris amats, visa cilvēku gādāšana stāv klusa. Ir viņa padomi labi, tad skāde ka tie sešas stundas vēlāki top padarīti. Ir tie slikti, tad lai mūžīgs tumšums tos apslēptu! Un kad nu šie visi no rīta mostas, kad šie no savām cisām, no savām migām, no savām ligzdām, no savām mīkstām spalvas gultiņām ceļas – un savu vakar atstātu darbu par jaunu uzņem; tad tā liekas, ka ikdienas jauna pasaules sākšana būtu. Viens ceļas pēc otra, dažs noskumis, dažs priecīgs, dažs atspirdzis lēkādams, dažs vēl acis berzdams, žāvodams, staipīdams. Cits meklē barību, cits mīlastību, cits savus bērniņus kop, cits domā uz jaunu kavēklu. Rets brīnums! Nav vēl ilgi, ka šī pasaules puse mierā bija un nu tā nomodā tapusi, visur ir viņa troksne dzirdama. Visi gulēja lielā miegā, bet mūsu Radītājs mūžīgi nomodā. Viņš savā pasaulē liek augt un ziedēt, un cilvēks uzmodies atrod, ka kāpostu stādiņi savelkas galviņās un ka no karstas saulītes apspiesti un salīkuši stādi uzceļas – vasaras naktīs jūs šos zemnieka priekus daudz kārtīgi esat nomanījuši. Jums nakti saule ne spīdēja, bet viņas vietā mēnesis, zemes mīļais kaimiņš, ar daudz tūkstošiem zvaigznēm. Pie dienas gaismas mēs zvaigznes ne redzam; voi to domāt varētu, ka gaisma mums ko apslēpt varētu?

Tādas domas, jūs mīļi, lai jūsu sirdis pie ikkatra jauna gads gājuma uzmodina Dievam, kas pavasaru, vasaru, rudeni un ziemu radījis, kas dienu un nakti, gaismu un tumsību iecēlis, kas mums priekus dod un bēdas piešķir, no visas sirds uzticēt, ka viss, kas pasaulē notiek, pēc Viņa neizprotamā augstā saprašana notiek.

Brambergu muižas izskatīšana

Teit, kur ne tāli tie pirmie Vidzemes uzvarētāji savu pirmu mitekli taisīja, tur es 11 gadus klusā mierā dzīvoju, uz paša Daugavas klintaina krasta, kuras virss līdz vasaras svētkiem ar baltu spīdušu sniegu apklāts.

Pie Mārtiņas sala (Mārtiņš bija pirmais Bīskaps, kas uz šā sala to pirmu Pili mūrēja, kuras atlieki no tumša vecuma cik redzami) pretī Rīgas Salpiles muiža ar saviem vecas piles atliekiem redzama. Daugava pie Mārtiņas un Doles sala teitan ar trim ragiem dalās.

Pie krasta par labai roka Salspile ar savu Baznīcu un trim krogiem, skoles namu un Kurtes muižu skaisti redzami, kur visapkārt auglīgi lauki un ciemi rādās.

Strauji veļas Daugava tur garām, gar Mārtiņas un Doles salām, par kreisi roki tiek straume par sausas Daugavas nosaukta. Strūgām un plostiem ļoti jāsargās, ka straume tanī neievelk.

Tie Vidzemes krasti zaļodami lepni izrādās, kad klintes, kad augsti klintes krasti Kurzemes pusē redzami.

Ar krūmiem tomēr viņas krasti reti apsegti. Krastas virsū sākas auglīgi lauki un dārzi, kura vidū Bramberges muiža

gul, kājaniekam grūti sasniedzama. Mazas strautes un grāvi, no augšienas tur aumuļiskam nogāžas iekš Daugavas, itin tā, ka tie to strauju Daugavu vēl straujāku pataisīt gribētu, lai ūdens ceļš vēl bailīgāks caur šiem tikt varētu.

Ka nu ceļu gājējs Brambergas voi Jāņu, voi Krančas kalnu ar mokām sasniedzis, tad ierauga tas uz kreisas puses Kalnu muižu un Berzaminde (Bērzmenti) ar saviem krogiem, zemniekiem un tīrumiem. Pret Mārtiņas sala, uz Doles salas priekša Doles Baznīckunga muiža redzama, kuras priekšā Daugavas ledi krastus varin plosa.

Aiz Salspiles no tālienes Rīgas lepni torņi ar visu Rīgas pilsātu un tai Rīgai piederīga Jumpravas muiža ar sudmalām, patmalām, pasta muiža, Parumbas maitu nams un dažas prieku muižas un ciemi redzami.

Tā plūst līdz ar Daugavas straumi daža bagātības manta no divējām mūsu pasaules pusēm, uz Vidzemes Pirm-Pilsātu. Tur rādās gar Daugavas krastiem atvari, kur maitātas strūgas, plosti un laivas no drošiem ūdens braucējiem top izlāpītas, un tā prece voi kaltēta voi par lētu naudu izdota.

Uz straujiem viļņiem tiek strūgas, plosti un laivas šūpoti, brīžam uz akmins kauliem maitātas. Visiem jāturās uz Vidzemes puse, ka ne sausā Daugavā iedzīti tiktu, kur taisni postā iet.

No pilsātu, no muižām un salām stipri irēji ar laivām šurp turp irās, ar zivīm un citām pilsātas vajadzīgām lietām, voi ar straumi nolaižās, voi pret straumi ar zēgeli un derīgu vēju uz savām mājām stūrējās, voi ar pilsātā nopirktiem kārumiem mājās lepoties.

Kur Daugavas pusdienas krasti, līdz vasaras svētkiem sniegu kupeni līdz ar krasta krūmiem no augšienes nogāžās, tur Kurzemes un Vidzemes robeži šķirās. Tur mudīga zemes kopšana rādās. No turienes tāļi Baldones kalni redzami. No šiem krastiem uz medišanu kārigs medinieks starp retiem krūmiem, silām un pļavām medījamas vietas ierauga, uz kā viņa kārums ļoti tika.

Pret Daugavas straumi no Brambergas Jāņa kalna, ko es ar smuidrām bērzām apstādīju, uz rīta pusi meži līdz Līves muižai rādās, tanī priekšā Līves kunga mūrēta Kapa vieta. Uz ziemeļa un rīta pusi Daugavas krasts zemāks izliekas, līdz Rīgas Uxkules (Ikšķiles) muižai, kas no sava vecuma ar jauku izskatīšanu pacēlusies. Aiz Uxkules vēl tumši zili kalni redzami. No Brambergā augsta Pils kalna tā izskatīšana 6 jūdži aprīņķe rādās. Rīga ar savām muižām, Baldone ar savu avotu un meža kunga muiža, baznīca, krogi, citas muižas, ciemi, fabrikas, meži, tīrumi, pļavas un purvi.

Rīgas Pilsātā dažas iedzīvotāju tautas atrodami! Kupčošanas un mantas krāšanas padoms tiem pilsētas iedzīvotājiem bagātību piešķīruši, kas svešniekus ar mīļu un devīgu prātu uzņem. Rīgas namnieki ar ikkatru svešnieku mīlīgi un saderīgi apietas. Žīdi ar krieviem un vāciešiem, kopmaņi, kupči ar amatniekiem un godīgiem zemniekiem; staltu dārgu vīnu un alu no apzeltītiem sudraba biķeriem, ar gardu brokastu saderīgi dzer un ēd.

Pasaciņa

Vecu vecos laikos Lauva visiem citiem zvēriem un lopiem par Valdnieku, Ķēniņu un tiesas spriedēju bijusi. Kam kāda sūdzēšana jeb žēlastība jāmeklē, tam vajadzēja priekš šās tiesas nākt.

Tā nu vienu reizi zirgi pie lauvas tiesā nāce žēlodamies, ka šiem cilvēki kā viņu valdnieki pārlicīgi pūlējot un mocot. Šiem vajagot grūtus vezumus vilkt, cilvēkus uz saviem muguriem tāļu ceļu nēsāt, kas tik slinki, ka ar savām, no Dieva dotām kājām ne vīžo iet.

Lauva kā Ķēniņš šo sūdzēšanu izdzirdis, saaicināja visus citus lopus un zvērus, lai par to sūdzēšanu padomu dabūtu. Kā jau pie tiesas spriešanu tiesas spriedējiem ne vienādas domas, tā arī šajā reizē viena puse zirgiem, otra puse cilvēkiem par labu sprieda. Lauva kā Ķēniņš pēdīgi šos apklusināja, teikdams – jūs strīdēdamies ne mūžam ne salīgsiet, klausaities, ko mēs spriedīsim! Mēs visi Dieva radījumi esam kā brīvi radīti. To ticam, ka cilvēki nerātņi lopīņiem pārāk dara. Es tādēļ spriedu pēc taisnības – ka zirgi no šā laika savā vaļā brīvi būs būt! Lai cilvēki paši savas grūtas nastes uz pleciem nestu un ar savām pašām veselām kājām stai-

gātu! Visi tiesas piesēdātāji atsaucās – prātīga un ar augstu saprašanu ir šī nospriešana, lai pie tā paliek!!!

Kas nu vairāk priecājās ne kā zirgi. Zviēdami un lēkādami šie nu kā brīvi, cilvēkiem spītēdami labākās ganībās pašās auzās un miežos savu barību meklēdami, tukli un pārgalvīgi tika. Visi vasarāji tapa noēdināti tā, kā pļavas nomīdītas. Bet kas notika uz priekšu? Rudens ar aukstu lietu, puteni, ar krusu un sniegu sāka šās spožās zirgu spalvas maitāt, un barība sāka trūkt. Ar novītušām nātrīm un dadžu lapām vajadzēja sarukušus kuņģus pildīt. Bez valdinieka, plēsdamies, spārdīdami plosījās un cits citam kājas saspēra. Klibodami ar sāpīgām vainīm šie tapa mocīti. Daži no sliktu barību un salnu, niknas vātis un kažoku dabūja: ne kas par šiem godīgiem brīves zirgiem gādāja. Pēdīgi ziemā klibodami, klupdami purvos, laužņos un tumšos mežos, galvas sabāzuši, ar nokārtiem ausim priekš nikna vētra un aukstuma bez barību paēnu meklējās.

Ēzels saucams, kas arī līdz ar zirgiem sūdzējās, tomēr nomanīja, ka bez cilvēku piekopšanu šie līdz ar zirgiem iznīktu. Tādēļ trīcēdams drebēdams tas uz zirgiem teica: Augsti godājami brīves zirgi! Tiesa ir, ka cilvēki mūs dažas grūtas nastas un darbus darīt lika! Bet mēs bijām tomēr apkopti! Brīvi būdami mēs, Dievamžēl, esam iznīkuši, mēs visi vēl šo ziemu pagulsim! Iesim atpakaļ pie mūsu apkopējiem, mums un mūsu bērniem labāk klausot būs, ne kā brīvi būdami postā un paklaidā iznīkt.

Zirgi šo prātīgu padomu klausīja, un no tā laika cilvēkiem kā pieder klausā kā klausījuši.

Labi kaimiņi

Vāczemē dzīvoja vienā sādžā divi kaimiņi tuvu kopā. Viens bija skolmeisteris, otrs vēveris. Abi bija nabadziņi, jo pelniņš bija mazs, ka tik ar mokām sev un bērņus varēja uzturēt, un vēveram bija bērņņu daudz. Mīlīgi un mierīgi viņi kā labi draugi un kaimiņi kopā dzīvoja, jo abi bija godīgi, rāmi un saderīgi cilvēki. Viņņu bērņņi darīja tāpat, kā tie no vecākiem redzēja; vienumēr viņi bija kopā, un mīļojās, it kā būtu tie īsti brāļi un māsas bijuši, un vecākiem caur ilgu ieradumu tāds prāts bij, šos bērņņus tā ieraudzīt, it kā tie abiem kopā piederētu. Kurā namā tie brokasta jeb launaga laikā bija, tur ikkatrs savu tiesu, kā pašu bērņņs, tik daudz dabūja kā bija, un kad vienā namā trūkums bij, tad kaimiņš, cik paspēja, deve un no labas sirds palīdzēja; tā ka skolmeisteris brīžam mēdze sacīt: Kad man tāds kaimiņš ne būtu, tad man ar gaspažu un bērņņiem dažu vakaru neēdušiem būtu gulēt jāiet, un to pašu arī vēveris dažureiz no sava kaimiņa tā skolmeistera sacīja. Tā šie dažu gadu mīlīgi un saderīgi bij dzīvojuši, un cits citam notes laikā cik paspēdami palīdzējuši, kad gadījās, ka skolmeistera gaspaža nomire. Tas nu gan visiem kaimiņiem ļoti žēl bija, bet visvairāk vēveris ar tiem savējiem viņņu apraudīja, itin kā būtu

tā tuva radniece bijusi, un šie ļautiņi caur to vēl tuvāki sadraudzējās un mīļojās. Skolmeisteram tik divi bērni bija, bet viens no šiem nevien gaudens bet arī allaž slimis un pavājš bija, tā ka viņš bez palīga ne ko padarīt spēja. Tēvam tas gauži grūti nāce, jo nevien šis vārgulīts pats nespēja neko pelnīties, bet vēl citiem vajadzēja viņu kopt, apgādāt un viņa uzturu pelnīt. Kad nu šā bērna māte bij mirusi, kas šo nabaga bērnu ne vien mīloja bet arī cik vien spēdama kope, tad tā vēvera gaspaža par viņu īpaši tā gādāja, itin kā būtu viņa īsta māte bijusi. Kādas karstas pateicības asaras raudāja brīžam tas nabags skolmeisteris, kad viņš tās vēverenes rokas bučodams sacīja: Ne mūžam es to ne aizmirsīšu, ko jūs man un manam nabaga bērnam labu darait, un vēl Dieva priekšā es to pateikdams pieminēšu. Atmaksāt es jums to ne varu, bet Dievs jūs par to bagātīgi svētīs. Tomēr viņš manīja, ka tai nabagai vēverenei tas ļoti grūti nāce par viņa bērniem gādāt, un tos mātes vietā kopt. Viņš domāja tāpēc, ka labāki būtu, kad pats citu gaspažu precētu; bet kur tādu labu dabūs, kā tā mirusi? Viņš sarunājās par to ar savu mīļu kaimiņu; sacīja tam savas sirds domas, un lūdze, lai tam palīdzētu citu gaspažu dabūt, kas godīga un mīlīga būtu, un par viņa bērniem, kā īstena māte gādātu. Tas vēveris arī tik labs bij un izmeklēja viņam citu, kas tikla strādniece, kopīga saimiece un arī turīga bij; gāje pats par savu kaimiņu uz precībām; viss tapa norunāts, un ar kāzu diena nospriesta. Tas skolmeisters domāja pats pie sevis: kad mana brūte un viņas tēvs pie man atnāks, tad jel vajadzēs tiem siltu ēdienu izvārit; bet viņam ne bij ne malkas gabaliņš mājās. Viņš ņēme cirvju, sacīja kaimiņam, kur viņš gribēja

iet, un aizgāje uz mežu kādus sausus zarus pārnest. Jau tumšs metās, jau nakts tapa, bet skolmeisteris vēl ne pār-nāce. Vēveram tas bija brīnums; jo viņš ne bij sacījis, ka nakti palikšot no mājām nost, bet tomēr vēveris domāja, kas zin, voi ne būs kādu pazīstamu satīcis, kas viņu līdz ņēmis par nakti pārgulēt. Otrā rītā nāce tā skolmeistera brūte un viņas tēvs, kā solījuši, viņu apmeklēt, un ne atrade viņu mājās; šie vaicāja vēveram, kur esot. Vēveris ļoti sabijās, teice tiem, ko skolmeisteris viņam bij sacījis, un visi aizgāje uz mežu viņu meklēt, domādami, voi ne būs apmaldījies. Bet kāda briesmīga uzskatīšana tiem tur bija viņu atrodot! Tas skolmeisteris uz koku uzkāpis, lielu sausu zaru bij nocirtis, bet tas zars tik nelaimīgi viņam uz pakausi bij kritis, ka kakls ar galvas starp divi zariem bija sažņaugts, un tā, pie koka pakārts, tapa viņš atrasts. Ilgu laiku tie raudādami un brēkdami stāvēja, un šā nabaga cilvēka likteni nožēloja; kamēr vēveris sacīja: ko palīdz visa raudāšana un brēkšana, glābt jau viņu vairs ne varam, pieliksim labāk rokas viņu noņemt un mājās aiznest; es jau ne varu viņu ilgāk tādu redzēt, nedz gribu, ka viņš no citiem tā top redzēts un atrasts. Tā mirušā miesa tape no koka noņemta, uz mājām pārnesta, un Muižas kungam no tā, kas noticis, ziņa dota. Muižas kungs like to skolmeistera nabadzību glabāt, un uz vēvera lūgšanu palike tie bērni pie viņa līdz nākošu nedēļu; tad Muižas kungs pats solīja tur nonākt un, kas vēl darāms būtu, apgādāt. Bet to vēveris nevarēja sagaidīt; pēc divi dienām viņš pats pie Muižas kungu nogāje, nese tam kādu dāvaniņu, kā gan pašam notes laikā ļoti vajadzēja, un gauži

lūdze sava nelaimīgā kaimiņa bērnus viņam ne atņemt; labprāt viņš cik spēdams gribot tos uzturēt, apgādāt un līdz ar saviem pašiem bērniem kopt un audzināt; un ja Muižas kungs domātu, ka tas viņam visai grūti būtu abus bērnus audzināt, tad viņš, no Dieva puses, ar asaru pilnām acīm lūgdams lūdze, lai jel to gaudenu bērnu viņam pameta. Muižas kungam pašam asaras no acīm bire; viņš nekad no ļaudīm dāvanas ne ņēme; tā vēvera mīlestība uz sava nelaiķa kaimiņa un viņa nabagu bērnu viņam pie sirds gāje; viņš atdeve tam viņa dāvanu, un vēl naudu klāt, spiede viņa roku, slavēja viņa mīlīgu un labu sirdi, solīja labprāt pēc viņa lūgšanu darīt, un like tam pie sev nākt, kad tam kāda vajadzība jeb kāds trūkums būtu.

Ak kāds godīgs un teicams vīrs bij šis vēveris; kaut jel daudz tādi pasaulē būtu! Viņš bija pats nabags, viņam bij grūti jāstrādā sev un savējus uzturēt; viņam pašam bij bērni, par kuriem bij jāgādā tos kopt un audzināt – un tomēr viņš labprāt svešus bērnus, sava nelaimīgā kaimiņa bērnus pie sev ņēma, un lūgdams lūdze gaudenu, vārgu bērnu viņam dot kopt un audzināt, kas pats ne varēja strādāt, kas viņam par nastu bija, un kura labad pašam ar tiem savējiem trūkums bij jācieš. Tiešām, viņš bij mīlīgs, dabdarīgs un žēlīgs, kā Dievs Debesīs žēlīgs ir; un Dievs, kam žēlastības darbi patīk, kas tos bagātīgi atmaksāt sola, arīdzan viņu bagātīgi svētīja, un vēl debesī tam atmaksās. Kam šis stāsts patīk, kas to lasīdams mana, ka viņa sirds mīksta, ka acis slapjas paliek; tam saka Jēzus Kristus: ej, mans Draugs, un dari tāpat arīdzan!

Runa, pie ikkatra jauna Valstes Tiesnešu iecelšana no kāda veca Tiesnieka turama

Jūs mīļi! Pēc Dieva gribēšana pirmā reizē kā Tiesas Spriedēji par šo Valsti pie tiesas galda apsēžaties! Es taisnīcu, ka jūsu sirds priecājas apdomādami, ka jūs jau uz priekšu tos augļus no jūsu taisnīgu tiesas spriešanu redziet, par ko jūs no saviem brāļiem godu, pateicību, mīlastību un uzticēšanu iemantosiet.

Ka jums tā apzināšana ļoti patīkt var, ka pats Debesu Tēvs, kas taisnību mīlo, kas no jums taisnību prasa, ka jūs pēc Dieva gribēšana tādi taisni gribat būt, ko jūsu amats no jums ļoti prasa.

Šī Valste arī droši cerē, ka jums labs padoms un spēks pie jūsu amatu ne trūks. Kādu saldu atminēšanu jums tas laikam dos, ka ikkatris jums to apliecinās, ka jūs allaž pēc taisnību sprieduši?

Voi jums vēl jāpiesaka, ka jums gludus vārdus un viltīgus iztaisīšanas klausīt ne pieklājas? Jūs jau priekš Dieva vaiga apņēmušies jūsu amatu taisni un godīgi panākt. Lai svēta un stipra šī jūsu apņemšana būtu! Ak kaut jele šī jūsu solīšana kā šās valstes Tēviem un Priekšniekiem mudinātu ar Dievu palīgu valstas labklāšanu cilāt un vairot!

dzīvošana mums tika, viņi arī uz to raudzīja, ka gaismošana mūsu prātā cēlās.

Ja raugiet jūs Priekšnieki, ka allaž godība ceļās, tad mājas kopšana, bērnu audzināšana, un lauka darbi ar svētību vairosies. Kurai valstai godība mājo, kur tēvi un mātes savus bērnus dievabijīgus, klausīgus un pie darba mudīgus audzina, kas likumus un augstas pavēlēšanas cieņā tur, tiem svētība un Dieva palīgs ne mūžam trūks! Lepošana jeb šās pasaules kārumi arājam ne pieklājas!

Tad sēžaties nu jūs, valstas Tēvi, uz saviem tiesas sēdekļiem, ar drošu un ne apnikušu prātu un padomu jūsu svētu amatu godīgi un pēc taisnības turēdami. Dievs! Kas taisnību mīlo, mudini un valdi jūsu prātu pie visām jūsu nospriešanām tā, ka jūs dienās ar prieku un labu apzināšanu uz savām pabeigtām darbošanām liksmīgi atskatīt varat.

Runa, pie veca godīga Drauga, jeb pie godīgas Radnieces kapa turama

Smagas sirds nopūšanas atrodas un mūsu bēdīgas krūtis žņaudz, kad zemes gabali un smiltes, uzbērta sākti, mūsu ausīm tumšu atskaņu dod. Tumši un allaž tumšāki top tas atskaņš, un gaužas nožēlošanas mūsu sirdis apbēdina pie šķiršanās no mūsu mīļiem Radniekiem. Ne asaras, ne grūtas sirds nopūšanas mums tos, ko mēs mīļojuši, atdod – viņas gars mūs var būt apdvašo.

Tad klausies, tu svēti pieminams Draugs! Klausies! Kad tagad, kas zin, klusām un ne redzot tavs gars pār tavu kapeni un pār mums lidina, klausies! Es, tavs draugs, ar tevi un no tevi runāšu!

Viegli tu nu dusē, tavā šaurā namiņā! Tu, kuras Dvēsele no miesas atšķirta ir. Ak! Tā dvēseles manta, tevi šeit būdams, tā dārgākā manta bija, un tu priecājās un laimīgs cerējās, kad tavs prātīgs un laipnīgs padoms citus cilvēkus arī prātīgus un laipnīgus padarīt varēja. Tādēļ tu arī no visiem, kas tevi pazina, tiki godāts un lielā cieņā turēts!

Ne ilgi gan tie tavēji tevīm pateicīgu klausīšanu varēja dot. Viņu sirdis labprāt vēl ilgi, ilgi tev pelnītu klausīšanu un godāšanu būtu parādījuši; un vēl tie ar prieku tavu mī-

lastību atminas, sirds tiem vieglāki ceļās, kad tie atminās no tevi mīļoti tikuši – par ko viņi laimīgi cerējas.

Bet tava miesa piekuse – un tava dvēsele domāja uz augstākām lietām! Tu ne esi abas atradis! Viegli tu nu dusē – vieglāki ne kā starp tiem mīļiem tavējiem. Nekādas liekas gribēšanas tavu saldu miegu traucē. Saldā dziļā miegā tu nu guli – pateicības pieminēšanas tevīm top līdz dotas!

Tāļi, varin tāļi tu no mums esi atšķirts. Pateicības asaras pie mums atrodas! Var būt, no kāda zvaigzne tu ar tavu ierastu laipnību uz mums noskaties, šeit uz tavu kapeni un uz visiem otriem kapiem, kur tavi mīļoti un draugi paglabāti, kas tevi tur augšā, ar vaļomām rokām pretī ņems.

Pārstaigā tad to garu mūža ceļu! Tu būsi mūsu priekšzīme, un tas spožais spieģels būt, iekš kā mēs sevi atzīstam, un ar ko mēs mūsu paspēšanu nomērosim. Visa tava dzīvības teka ir no tevi ar godību appušķota!

Tie tavēji tevi vairs ne redzēs, bet tie tavas rokas glaudīšanu ne mūžam aizmirsīs. Tagad tu patiesi laimīgs! Ko no tavu sirds mieru noprast varēja, kas tevi ar pašā miršanas stundā ne atstāja. Kam pie miršanas ne laba apzināšana moca, tas ar tādu sirds mieru pasauli ne atstās. Tu mierīgs rādījies, ka dzīvības grūtumi pabeigti. Kā pieklājas tu allaž rādījies, tā priecīgās, kā bēdīgās dienās. Mīlīgs un saderīgs pret tavu laulātu draugu, mīlīgs un laipnīgs pret taviem bērniem, radiem un draugiem.

Tavs gars var būt tagad augstā debesī pār mums lidinādamas noskatās, tu mani, kā tevi apraud un nožēlo. Skaties tad uz zemi, tu no mums svēti pieminams, redzi! Tava kapas

vieta sausa, bet mūsu asaras to apslacina. Šās asaras tevīm
mūsu pateicīgu piemiņu sludina, ar to svētu vēlēšanu – kaut
arī mūsu kapenes dienās ar tādām draugu un pateicības
asarām slacinātas tiktu!!!

Runa,
ka Stukmanes muižas
dzimtskungs savai valstai skolu
ietaisīt gribēja, kur valstas bērni
tiktu mācīti; bet viņš saslima, skola
netika ietaisīta, un tā runa ne turēta

Jūs mīļi draugi zināt, ka šī diena jums ļoti svēta diena iraid, kurā jūs viena notikšana dēļ sanākuši, ka še jūsu cienīgs dzimtskungs, jūsu prātu jo dienas jo vairāk gaismodams, jums un jūsu pēcnākamiem par labu, vienu īpaši gudru un ar labu prātu ietaisītu skolu šai dienā iecer.

Patiesi! Man tas lielu prieku dara, šās dienas piemiņā audzināt! Bet! Kā pratišu es jums to labumu daudzina, kas caur šās skolas jums un jūsu savējiem dienās atrodama būs? Kā pratišu es visu to daudzina, kādus labumus ar citkārtīgi šis jūsu cienījamais vecais Maizes Tēvs jums un jūsu savējiem darījis? Te man vārds patiesi pietrūks, un es visai nespēcīgs Viņu labu slavu vairot. Es tādēļ tik būšu, tā sakot, jūsu abu vietnieks, jums to sludināt, ko laba sirds par Viņu samana; jo viņš man šodien kā vecs kuplis ozols izrādās, galotni Viņam gan jau tvīkam – bet arī jāpriecājas par to atvasi, kas no viņas sakni atauguši, no kuriem vēl uz priekšu jums vēss pavēnis liekās cerēt.

Jūs augsti cienījamais Kungs! Jūs stāviet tagad pie vakara jūsu dzīvības – ar labiem darbas augļiem un ziediem izpušķoti. Jūsu vecums jūsu ļaudīm ir – kā saules norietēšana, kura savas svētīšanas darbus gandrīz pabeigusi.

Jūs cienīgs Tēvs! Atvēlējāt to laiku jūsu dzīvības jūsu valstai, un tas jums caur visu jūsu mūžu prieku darīja, ka jūs jūsu ļaudis uz labu mudinājāt, jeb no ļauna nogriezāt. Dievs jums ir palīdzējis! Viņš jums ar prieku apdāvina! Jūs redzat, ka jūsu laulāts draugs, kas savas dzīvības dienas jums atvēlēja, jūsu skumjas un bēdas iesaldodama nest palīdzēja, vesela pie jūsu sāniem. Redzēdami, ka jūsu bērni un bērnu bērni, zaļi un ziedos, kā koka zari stāv un mūsu tēvzemi augstu godu redz. Dievam slavēdami, ka viņš viņus mīļus vecākus tik ilgi veselus uzturējis. Redzēdami visus jūsu maizes bērnus daudz kārtām sanākušus svētību par jums un jūsu namu no Dieva izlūgties. Tāda piemiņa jeb uzlūgšana, tā gan var stiprināt iekš ļoti vecām dienām.

Kā labs strādnieks atskatās pret vakara līksmīgi uz saviem pastrādātiem darbiem un lūko, kur kaulus atpūtināt, tā arī jūs. Labi tam, kas uz saviem palaistiem gadiem tā atpakaļ skatīties var. Tāpēc jūsu vecums jūsu ļaužiem rādās kā saules noiešana, kas līdz pašas norietēšanas vēl savas svētīšanas darbus strādā!!!

Svētiet mīļi draugi visi šo dienu slavēdami, ka Dievs jūsu vecu maizes Tēvu ar tādu labu prātu uz jums tik ilgus gadus uzturējis, ka Viņš, kas jūsu tēviem gudras mācības uz labāku pārtikšanu ierādīja, arī jūs vēl piemāca. Taisni! Viņš ir tas, kas jūsu prātu ar šo skolas ietaisīšanu allaž jo vairāk uz priekšu gaismot grib. Viņš ir tas, kas bēdas atvieglina caur patiesu palīgu.

Priekš ilgiem gadiem, pirms vēl mūsu valstas tiesas sākās, viņš savai valstai, bailīgus gadus paredzēdams, labību un sēklu īpašā mūrētā klētē un notes vērdiņu valstes lādē krāt

sāka. Caur Viņa prātīgu iestādīšanu starp jums nekāds liels ienaidis cēlās, un kad kāds cēlās, jau to brīdi caur jūsu pašiem brāļiem taisnība tika atrasta.

Cik daudz pateicības jūs Viņam vainīgi esat! Viņš jums visu savu mūžu piekopsis. Viņam, kas šo kopšanu nav apņēmis – kas jums vēl šai dienā to parāda. Jā, draugi! Esat pateicīgi un paklausīgi vēl turpmāk savam vecam Labumu Darītājam, jūsu mīlīgu prātu Viņam parādīdami, jūsu pašu gods un slave tas ir, ka ilgu gadu šis jūsu Tēvs starp jums mitis! Tā asara, kas vēl šodien no Viņa acīm izbira – bij pateicības asara, ka Dievs tam to prieku sagaidīt lika, arī caur šās dienas iesvētīšanu, savai valstai labumu darīt. Vēl vakar viņš man pie roka ņemdams sacīja: Kad kungam tas arī grūti būtu savu ļautiņu pulku tikuši un ne apņikdams piekopt, tad tas arī uz vecumu saldu cerību dod.

Lai tādēļ viņa piemiņa, līdz tālā atnākumā laikā, no jums taptu svētīta. Tāli lai būtu tas šķiršanās acumirkļis, ka Viņa labdarišanas jābeidzas, un kad šī bēdas stunda nāk, tad lai nožēlošanas asaras to beidzamo zemes sauju apslacina, ko mēs dienās Viņu kauliem uzberam.

Jūs jauneklī – atzīstiet ar pateicību, ka šis jūsu tikuši audzināt mācīja. Kad jūs vīra kārtā tapuši, tad piesakait saviem bērniem: Bērni! Kad šis mūsu Maizes Tēvs un mēs paguluši būsim – tad mūsu kapenes apstaigādami, apstājieties pie Viņu kapu un sakait Viņam par godu, par pastāvīgu piemiņu – Še gul, Tas, kas mūsu tēvus mācīja tikuši staigāt, kas mūsu prātu gaismoja. Šeit viegli dusē mūsu labklāšanas Radītājs. Dieva miers lai ir pār Viņu pīšļiem!!!

Dagnija Ivbule

Johans Heinrihs Baumanis
(1753-1832),
vācbaltu gleznotājs, rakstnieks
publikācijās un rokrakstos

Bibliogrāfija

Publikācijas par Johanu Heinrihu Baumanu

1. Johana Heinriha Baumaņa gleznu izstāde: katal.: Latvijas PSR Mākslas muzejā 1978. g. sept., okt. / Latvijas PSR Mākslas muzejs; sast. P. Savickis. – Rīga: Latvijas PSR Mākslas muzeju un izstāžu apvienotā direkcija, 1978. – 9, [2] lpp.: il.
2. Rīgas pilsētas, Rīgas Mākslas biedrības un bijušā Rīgas rātskunga Friedr. Wilh. Brederlo savienoto gleznu krājumu saraksts. – Rīga: Rīgas pils. muzeja priekšniecības izd., 1905. – 5., 40. lpp.
Baumann, Johann Heinrich, dz. 1753. g. Jelgavā, m. 1832. g. Maz-Jumpramuižā pie Rīgas. Vācu skola.
10. Vērša galva.
5. Nošauti putni.
3. Rīgas pilsētas, Rīgas Mākslas biedrības un bijušā Rīgas rātskunga Friedr. Wilh. Brederlo savienoto gleznu krājumu saraksts. – 3. izd. – Rīga: Rīgas pils. muzeja priekšniecības izd., 1914. – 5., 46. lpp.
Baumann, Johann Heinrich, dz. 1753. g. Jelgavā, m. 1832. g. Maz-Jumpramuižā pie Rīgas. Vācu skola.
Vērša galva.
5. Nošauti putni.
4. Ausstellung Werken baltischer Künstler aller Zeiten, vom 10. Juni bis 1. Aug. 1901. – Riga: Rigasche Kunstverein, 1901. – S. 4.
Baumann, Johann Heinrich.
8. Jagdhunde.
Eigent. Dr. Eberhard v. Rautenfeld, Riga.

9. Porträt seines Vaters, des Kurländischen Generalsuper-intendenten Joachim Baumann.
Eigent. Provinzialmuseum zu Mitau.
10. Porträt des Malers, von seinem Lehrer S. Beck gemalt.
Eigent. Provinzialmuseum zu Mitau.
- 10a. Selbstporträt.*
5. Catalog der Gemäldeausstellung in Mitau, vom 1. bis zum 20. März 1894. – Mitau, 1894. – S. 13.
246. Baumann, Johann Heinrich. Todtes Wild. Oberlehrer Carl Boy.
Baumann, Johann Heinrich. Thiermaler. [..].
6. Katalog der Gemälde der Städtischen Gemäldesammlung und des Kunstvereins zu Riga. – Riga, 1879. – S. 5.
Baumann, Joh. Heinr., geb. Mitau 1753, gest. Riga 1832.
16. Todtes Reh, Fuchs und Geflügel.
17. Hundekopf, todter Hase und Geflügel.
Der St. G. geschenkt von Hrn. A. H. Hollander.
18. Hund und todtes Wild.
Dem K. V. geschenkt von Fr. L. v. Stöver.
19. Kopf eines Ebers.
20. Kopf einer Kuh.
Der St. G. geschenkt von Hrn. Heinr. Satow.
7. Katalog der Gemälde der Städtischen Gemäldesammlung und des Kunstvereins zu Riga. – Riga, 1886. – S. 5.
Baumann, Joh. Heinr., geb. Mitau 1753, gest. Riga 1832.
26. Todtes Reh, Fuchs und Geflügel.
27. Hundekopf, todter Hase und Geflügel.
Der St. G. geschenkt von Hrn. A. H. Hollander.
28. Hund und todtes Wild.
Dem K. V. geschenkt von Fr. L. v. Stöver.
8. Katalog der Gemälde der Städtischen Gemäldesammlung und des Kunstvereins zu Riga. – Riga, 1887. – S. 5.
Baumann, Joh. Heinr., geb. Mitau 1753, gest. Riga 1832.
26. Todtes Reh, Fuchs und Geflügel.
27. Hundekopf, todter Hase und Geflügel.
Der St. G. geschenkt von Hrn. A. H. Hollander.
28. Hund und todtes Wild.
Dem K. V. geschenkt von Fr. L. v. Stöver.
9. Katalog der Gemälde der Städtischen Gemäldesammlung und des Kunstvereins zu Riga. – Riga, 1889. – S. 5.
Baumann, Joh. Heinr., geb. Mitau 1753, gest. Riga 1832.

26. Todtes Reh, Fuchs und Geflügel.
 27. Hundekopf, todter Hase und Geflügel.
 Der St. G. geschenkt von Hrn. A. H. Hollander.
 28. Hund und todtes Wild.
 Dem K. V. geschenkt von Fr. L. v. Stöver.
10. Katalog der Gemälde der Städtischen Gemäldesammlung und des Kunstvereins zu Riga. – Riga, 1892. – S. 6.
 Baumann, Joh. Heinr., geb. Mitau 1753, gest. Riga 1832.
 15. Hundekopf, todter Hase und Geflügel.
 16. Todtes Reh, Fuchs und Geflügel.
 Der St. G. geschenkt von Hrn. A. H. Hollander.
 17. Hund und todtes Wild.
 Dem K. V. geschenkt von Fr. L. v. Stöver.
11. Katalog der vereinigten Gemäldesammlungen der Stadt Riga, des Rigaschen Kunstvereins und des weil. Rigaschen Rats Herrn Friedr. Wilh. Brederlo / hrsg. von der Direktion des Städtischen Museums. – Riga, 1905. – S. 5., 42.
 Baumann, Johann Heinrich, geb. 1753 in Mitau; gest. 1832 auf dem Gute Klein-Jungfernhof bei Riga. Deutsche Schule.
 10 Stierkopf.
 Bez. auf dem linken Horn mit dem aus den Buchstaben J. H. B. gebildeten Monogramm, 1874 geschenkt von Herrn Heinrich Satow.
 5⁽⁵⁾ Totes Geflügel.
12. Katalog der vereinigten Gemäldesammlungen der Stadt Riga, des Rigaschen Kunstvereins und des weil. Rigaschen Rats Herrn Friedr. Wilh. Brederlo / hrsg. von der Direktion des Städtischen Museums. – 2. Aufl. – Riga, 1906. – S. 5., 42.
 Baumann, Johann Heinrich, geb. 1753 in Mitau; gest. 1832 auf dem Gute Klein-Jungfernhof bei Riga. Deutsche Schule.
 10 Stierkopf.
 Bez. auf dem linken Horn mit dem aus den Buchstaben J. H. B. gebildeten Monogramm, 1874 geschenkt von Herrn Heinrich Satow.
 5⁽⁵⁾ Totes Geflügel.
13. Katalog der vereinigten Gemäldesammlungen der Stadt Riga, des Rigaschen Kunstvereins und des weil. Rigaschen Rats Herrn Friedr. Wilh. Brederlo / hrsg. von der Direktion des Städtischen Museums. – 3. Aufl. – Riga, 1908. – S. 5., 42.

Baumann, Johann Heinrich, geb. 1753 in Mitau; gest. 1832 auf dem Gute Klein-Jungfernhof bei Riga. Deutsche Schule.

10 Stierkopf.

Bez. auf dem linken Horn mit dem aus den Buchstaben J. H. B. gebildeten Monogramm, 1874 geschenkt von Herrn Heinrich Satow.

5⁽⁵⁾ Totes Geflügel.

14. Katalog der vereinigten Gemäldesammlungen der Stadt Riga, des Rigaschen Kunstvereins und des weil. Rigaschen Rats Herrn Friedr. Wilh. Brederlo / hrsg. von der Direktion des Städtischen Museums. – 4. Aufl. – Riga, 1909. – S. 5., 44.

Baumann, Johann Heinrich, geb. 1753 in Mitau; gest. 1832 auf dem Gute Klein-Jungfernhof bei Riga. Deutsche Schule.

10 Stierkopf.

Bez. auf dem linken Horn mit dem aus den Buchstaben J. H. B. gebildeten Monogramm, 1874 geschenkt von Herrn Heinrich Satow.

5 Totes Geflügel.

15. Katalog der vereinigten Gemäldesammlungen der Stadt Riga, des Rigaschen Kunstvereins und des weil. Rigaschen Rats Herrn Friedr. Wilh. Brederlo / hrsg. von der Direktion des Städtischen Museums. – 5. Aufl. – Riga, 1912. – S. 5., 44.

Baumann, Johann Heinrich, geb. 1753 in Mitau; gest. 1832 auf dem Gute Klein-Jungfernhof bei Riga. Deutsche Schule.

10 Stierkopf.

Bez. auf dem linken Horn mit dem aus den Buchstaben J. H. B. gebildeten Monogramm, 1874 geschenkt von Herrn Heinrich Satow.

5 Totes Geflügel.

16. Katalog der vereinigten Gemäldesammlungen der Stadt Riga, des Rigaschen Kunstvereins und des weil. Rigaschen Rats Herrn Friedr. Wilh. Brederlo / hrsg. von der Direktion des Städtischen Museums. – 7. Aufl. – Riga, 1918. – S. 5., 46.

Baumann, Johann Heinrich, geb. 1753 in Mitau; gest. 1832 auf dem Gute Klein-Jungfernhof bei Riga.

10 Kopf eines jungen Stiers.

Bez. auf dem linken Horn mit dem aus den Buchstaben J. H. B. gebildeten Monogramm. 1874 geschenkt von Herrn Heinrich Satow.

5 Totes Geflügel.

17. Katalog von Gemälden der IV. Kunstausstellung in Riga, am 22. März 1859. – Riga, 1859. – S. [3].
Baumann aus Riga.
8 Die Welpen.
18. The Latvian Museum of Foreign Art, Riga: Western European art / text a. selection by I. Runkovskis. – Leningrad: Aurora art publ., 1986.
48. Johann Heinrich Baumann, 1753–1832.
Hound. 1796.
19. Le Musée de l'art Etranger, Riga: l'art de l'Europe occidentale / réalisation: I. Runkovskis. – Leningrad: Éd. d'art Aurora, 1986.
48. Johann Heinrich Baumann, 1753–1832.
Chien de chasse. 1796.
20. Museum für ausländische Kunst der Lettischen SSR, Riga: westeuropäische Kunst / zsgest., eingel., erläutert von I. Runkovskis. – Leningrad: Aurora-Kunstverl., 1986.
48. Johann Heinrich Baumann, 1753–1832.
Jagdhund. 1796.
21. Reglement für die Rigische Oberjagdgesellschaft: Namen der Ehren Mitglieder der Rigaschen Oberjagdgesellschaft; Protokoll Rigaschen Oberjagdgesellschaft vom Jahr 1803 ab [bis Jahr 1812]. – [Riga, 1803–1812]. – [27 S.]. – Handschr. LAB R, Ms. 505, Inv. R 3035.
Über Johann Heinrich Baumann: den 21. Februar 1803, von 4. September 1804, von 24. März 1807, von 4-tem November 1808, von 2-tem Februar 1811, anfang Januar 1812.
22. Verzeichnis der Gemälde älterer und moderner Schulen, sowie der Werke vaterländischer Künstler, angestellt vom Rigaschen Kunstverein in den Sälen des Polytechnicums im Juni 1871. – Riga, 1871. – S. 22.
Baumann, Johann Heinrich, geb. 1753 in Mitau, gest. 1832 zu Neujungfernhof.
241. Hühnerhund nebst Wild.
Im Besitz des Hrn. Staatsraths v. Grass zu Riga.
23. Verzeichnis der Kunstwerke in der ersten Gemäldeausstellung inländischer Künstler in Riga: vom 3. bis zum

15. Sept. 1842. – Riga, 1842. – S. [1].
Baumann aus Riga.
9. Ein weisses Rebhuhn.
10. Ein Iltiss.
11. Ein Marder.
12. Ein Fuchs und ein Reh, etc.
13. Ein Hase und verschiedenes Geflügel.
24. Выставка произведений художников Прибалтийского края всех времен, от 10 июня до 1 авг. 1901 г. – Рига: Риж. о-во поощрения художеств, 1901. – С. [5]–6.
Бауман, Иоган Гейнрих. Род. 1753 в Митаве, ум. 1832.
8. Гончия.
9. Портрет отца.
10. Портрет художника, писал его учитель С. Бек.
10а. Портрет художника.
25. Каталог соединенных коллекций картин города Риги, Рижского общества поощрения художеств и галлерей Ф. В. Бредерло / изд. дирекцией Рижского гор. музея. – 2 изд. – Рига, 1907. – С. 5, 44.
Бауман, Иоанн Генрих, род. в 1753 г. в Митаве, ум. в 1832 г. в Клейн-Юнгфернгоф около Риги. Немецкой школы.
10 Голова бычка.
    На роге монограмма: J. H. V.
    Подарок г-на Генриха Затов. 1874.
5 Птицы.
26. Каталог соединенных коллекций картин Рижского городского музея, Рижского общества поощрения художеств и галлерей Ф. В. Бредерло / изд. дирекцией Рижского гор. музея. – 5 изд. – Рига, 1912. – С. 5, 48.
Бауман, Иоанн Генрих, род. в 1753 г. в Митаве, ум. в 1832 г. в Клейн-Юнгфернгоф около Риги. Немецкой школы.
10 Голова бычка.
    На роге монограмма: J. H. V.
    Подарок г-на Генриха Затов. 1874.
5 Птицы.
27. Каталог соединенных коллекций картин Рижского городского музея, Рижского общества поощрения художеств и галлерей Ф. В. Бредерло / изд. дирекцией Риж-

ского гор. музея. – 6 изд. – Рига, 1914. – С. 5, 46.

Бауман, Иоанн Генрих, род. в 1753 г. в Митаве, ум. в 1832 г. в Клейн-Юнгфернгоф около Риги. Немецкой школы.

10 Голова бычка.

На роге монограмма: J. H. V.

Подарок г-на Генриха Затов. 1874.

5 Птицы.

28. Нейманн В. Рижский городской художественный музей. – Спб., 1912 (Сириус). – С. 8.

«... дальше несколько картин [...] И. И. Баумана...»

* * *

29. XVIII gadu simtenis un XIX g. s. pirmais ceturksnis: [miņēts arī J. H. Baumanis] / E. Blese // Blese E. Latviešu literatūras vēsture = Historia litterarum letticarum: vec. un vid. posms no XVI g. s. vidus līdz XIX g. s. vidum. – Hanava: Gaismas Pils, 1947. – 240. lpp. – Kļūdu labojums: 310. lpp.

30. Ancītis V. Superintendents: [par Blīdenes draudzes mācītāju, vācu tautības garīgās lit. aut. Joahimu (Jukumu) Baumani (1712–1759); tekstā arī par viņa dēlu J. H. Baumanis] // Saldus Zeme – Nr. 4 (1992, 11. janv.), 3. lpp.

31. Baltijas vācu māksla: [arī par J. H. Baumanis] // Latviešu konversācijas vārdnīca / galv. red. A. Švābe, A. Būmanis, K. Dišlers. – Rīga: A. Gulbis, 1927–1928. – 1. sēj.: A–Bekons, 1719. sl.

32. Baumanis Joh. Heinrihs / A. Melnalksnis // Melnalksnis A. Vadonis pa rakstnieku, mākslinieku, zinātnieku un kultūras darbinieku šūpuļa vietām. – Rīga: Praktiskās bibliotēkas izd., 1931. – 25. lpp.

33. Baumann Johann Heinrich // Latvju mazā enciklopēdija / virsred. A. Bīlmanis; red. S. Melnalksnis. – Rīga: Grāmatu Draugs, [1932. – 1. sēj.]: A–MICH, 224. sl.

34. Baumanis Johans Heinrihs // Es viņu pazīstu: latviešu biogrāfiskā vārdnīca / red., priekšv. aut. Ž. Unāms. – Rīga: Biogrāfiskais arhīvs, 1939. – 59. lpp.
35. Baumanis Johans Heinrihs / J. U. // Latviešu literatūras darbinieki: biogrāfiska vārdnīca / Latvijas PSR ZA. Val. un lit. inst. – Rīga: Zinātne, 1965. – 35.–36. lpp.
36. Baumanis Johans Heinrihs // Es viņu pazīstu: latviešu biogrāfiskā vārdnīca / red., iev. un priekšv. aut. Ž. Unāms. – 2. [papild.] iesp. – Grandheivena: Raven Printing, 1975. – 59. lpp.
37. Baumanis (Baumann) Johans Heinrihs / Z. Frīde // Latviešu rakstniecība biogrāfijās / LZA Lit., folkloras un mākslas inst.; atb. red. V. Hausmanis. – Rīga: Latvijas encikl., 1992. – 40. lpp. – (Latvija un latvieši).
38. Baumanis (Baumann) Johans Heinrihs / R. Lapiņa // Māksla un arhitektūra biogrāfijās / atb. red., priekšv. aut. A. Vilsons. – Rīga: Latvijas encikl., 1995. – 1: A–Kal, 49. lpp.: il. pēc [96.] lpp. – (Latvija un latvieši).
39. Johans Heinrihs Baumanis // Frīdriha Vilhelma Brederlo kolekcija = Sammlung Friedrich Wilhelm Brederlo: katal. / tulk. K. Krēsliņa–Knopa; teksta aut. D. Upeniece, V. fon Zengbušs; sast. D. Upeniece. – Rīga: Neputns, 2000. – 231. lpp.
40. Baumanis (Baumann) Johans Heinrihs // Latvijas enciklopēdija / atb. red. H. Jubels. – Rīga: V. Belokons, 2002. – 1. sēj.: A–Cēsu, 555. lpp.: il.
41. Baumanis (Baumann) Johans Heinrihs / Z. Frīde // Latviešu rakstniecība biogrāfijās / LU Lit., folkloras un mākslas inst. / sast. B. Dūdiņa; red. I. Stašulāne. – 2., pārstr. un papild. izd. – Rīga: Zinātne, 2003. – 63.–64. lpp.: il.
42. Bēms R. Johans Heinrihs Baumans: (1753–1832); Иохан Гейнрих Бауман: (1753–1832) // Latviešu glezniecība:

- pirmspadomju periods: reprod. albums / sast. un biogr. aut. M. Ivanovs; atb. red. R. Lāce. – Rīga: Liesma, 1980. – 223., 242. lpp.: il. [12.–14.] lpp.
43. Bēms R. Johans Heinrihs Baumanis: (1753–1832); Иохан Гейнрих Бауман: (1753–1832) // Latviešu glezniecība: pirmspadomju periods: reprod. albums / sast. un biogr. aut. M. Ivanovs; atb. red. R. Lāce. – 2. izd. – Rīga: Liesma, 1981. – 223., 242. lpp. : il. [12.–14.] lpp.
44. Bēms R. Johans Heinrihs Baumanis Daugavas krastos // Daugavas raksti: no Aizkraukles līdz Rīgai: [krāj.] / Latvijas Kultūras fonds; sast. V. Villeruša. – Rīga: Zinātne, 1991. – 165.–171. lpp.: il.
45. Bēms R. Kāds zvēru un putnu gleznotājs // Zvaigzne. – Nr. 7 (1988), 19., [4.] lpp. (vāks): il.
46. Feodālās literatūras beigu posms: (no 19. gs. 20. gadiem līdz 50. gadu vidum): vispārīgs raksturojums: [minēts arī J. H. Baumanis] / V. Labrence // Latviešu literatūras vēsture / Latvijas PSR ZA. Val. un lit. inst.; red. kol.: K. Kundziņš, J. Upītis, E. Sokols (atb. red.). – Rīga: Latvijas PSR ZA izd., 1959. – I: Latviešu folklorā, literatūra līdz 19. gs. vidum, 581., 586. lpp.
47. Gintnere U. «Skatāties visapkārt...»: [par izst. «Baltvācu glezniecība, 18.–19. gs» Liepājas Vēst. un mākslas muzejā; arī par J. H. Baumanis] // Kurzemes Vārds. – Nr. 247 (2002, 22. okt.), 8. lpp.
48. Glezniecība: primitīvie, ceļojošie mākslinieki, amatieri un dokumentētāji / J. Siliņš. – Kopsav. angļu val.: 280. lpp. // Siliņš J. Latvijas māksla: 1800–1914. – Stokholma: Daugava, 1979. – 1. [sēj.], 133.–134. lpp.: il.
49. Glezniecība: «Viens no populārākajiem...» // Latvijas māksla XIX gadsimta pirmajā pusē: spekursā materiāli Valsts Mākslas akad. studentiem / LPSR Kultūras min.

- Mācību iestāžu metod. kabinets; sast. R. Bēms. – Rīga, 1976. – 27.–31. lpp.
50. Kārķļa Jānis. Miļlais cienīgs kungs!: [vēstule gadagrām. red. M. Štobem ar lūgumu iespiest drauga [J. H. Baumaņa] uzrakstīto kapsētas runu priekš latviešiem] // Latviska Gada Grāmata. – 2. cet. (1797, sulu, lapu un ziedu mēnesis), 86.–88. lpp.
  51. Kurzemes Minhauzens (Johans Baumanis) // Atpūta. – Nr. 223 (1929), 18. lpp.: portr.
  52. Ķekavas pagasts: ievērojamās personības: [arī J. H. Baumanis, apbedīts Katlakalna kapsētā] // Latvijas pagasti: Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas: encikl. / atb. red. A. Iltnere. – Rīga: Preses nams, 2001. – 1: A–L, 531. lpp.
  53. Latviešu literatūras sākotne: apgaisme un racionālisms latviešu literatūrā: proza un dramatika: [minēts arī J. H. Baumanis] / Z. Frīde // Latviešu literatūras vēsture / LZA Lit., folkloras un mākslas inst.; atb. red., priekšv. aut. V. Hausmanis. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 1. sēj.: No rakstītā vārda sākumiem līdz 1918. gadam, 74., 75. lpp.: il.
  54. Mazliet par mantojumu: [J. H. Baumanis (1753–1832)] / S. Cielava // Cielava S. Latviešu nacionālās tēlotājas mākslas skolas izveidošanās: (19. gs. vidus – 1918. g.): mater. kultūras vēstures kursam / Latvijas Republikas Izglītības min. – Rīga, 1993. – 3.–4. lpp.
  55. Noskaņai: [par J. H. Baumanis un B. Gruni] / R. Bēms // Bēms R. Apceres par Latvijas mākslu simt gados: 18. gs. beigas – 19. gs. beigas. – Rīga: Zinātne, 1984. – 29.–[39.] lpp., 2 lp. il.
  56. Pijole S., Bēms R. Atradums: Kurzemes Literatūras un mākslas biedrībai. Animālista Johana Heinriha Baumaņa biogrāfija // Māksla. – Nr. 6 (1991), 60.–61. lpp.

57. Sēle L. Medību trofeju izstāde būs apskatāma ilgāk: [par izstādi Ventspils muzejā, tekstā arī par J. H. Baumanī] / stāsta muzeja Projektu nod. vad. I. Rupenheite // Ventas Balss. – Nr. 215 (2002, 5. nov.), 5. lpp.
58. Strazdiņa V. Ķekavā ... pirms 200 gadiem // Darba Balss. – Nr. 92 (1988, 2. aug.), 3. lpp.
59. Vēl kāda nāves piemiņa // Latviešu Avīzes. – Nr. 37 (1832, 15. sept.), [3.–4.] lpp.
60. «Am 6ten Juli d. J., ...»: [Abschiedswörter] // Literarischer Begleiter des Provinzialblattes [für Kur-, Liv- und Estland]. – N 25 (Den 13. Juli, 1832), S. 58.
61. J. H. Baumann / L. // Rigasche Stadtblätter. – N 19 (Den 10. Mai, 1821), S. 149.–150.
62. Baumann (Johann Heinrich), Sohn von Joachim // Recke J. F., Napiersky K. E. Allgemeines Schriftsteller- und Gelehrten Lexikon der Provinzen Livland, Estland und Kurland. – Mitau: J. F. Steffenhagen und Sohn, 1827. – Bd. 1: A–F, S. 80.–81.
63. Baumann, Johann Heinrich // Recke J. F., Napiersky C. E. Allgemeines Schriftsteller- und Gelehrten Lexikon der Provinzen Livland, Estland und Kurland: Nachträge und Fortsetzungen / unter Mitwirkung von C. E. Napiersky, Th. Beise. – Mitau: J. F. Steffenhagen und Sohn, 1859. – Erster Band: (Nachträge A–K), S. 38.
64. Johann Heinrich Baumann / J. Eckardt // Eckardt J. Die baltischen Provinzen Russlands: politische und kulturgeschichtliche Aufsätze. – Leipzig: Dunker und Humblot, 1868. – S. 238.–244.
65. Johann Heinrich Baumann / J. Eckardt // Eckardt J. Die baltischen Provinzen Russlands: politische und kulturgeschichtliche Aufsätze. – Zweite, verm. Aufl. – Leipzig: Dunker und Humblot, 1869. – S. 265.–271.

66. Baumann / W. Neumann // Beschreibendes Verzeichnis der Gemälde der Friedrich Wilhelm Brederloschen Sammlung zu Riga / bearbeitet von W. Neumann. – Riga, 1894. – S. 2.–3.
67. Baumann / W. Neumann // Neumann W. Beschreibendes Verzeichnis der Gemälde der vereinigten Sammlungen der Stadt Riga, des Rigaschen Kunstvereins und des weil. Rigaschen Ratsherrn Friedr. Wilh. Brederlo. – Riga, 1906. – S. 7, 127.–128.
68. Baumann, Johann Heinrich // Lexikon baltischer Künstler / hrsg. von W. Neumann. – Riga: Jonck a. Poliewsky, 1908. – S. 7.
69. Baumann, Johann Heinrich, Maler // Deutschbaltisches biographisches Lexikon, 1710–1960 / im Auftr. der Baltischen Hist. Kommiss. begonnen von O. Welding und unter Mitarb. von E. Amburger und G. Krusenstjern; hrsg. von W. Lenz. – Köln; Wien: Böhlau Verl., 1970. – S. 34.
70. Joh. Heinr. Baumann Gedenkfeier des deutschen Jägerbundes: [100-jährige Wiederskehr des Todestages von J. H. Baumann in Katlakaln] // Rigasche Rundschau. – N 156 (Den 16. Juli, 1932), S. 11.
71. Die Baumannausstellung: [des Rigaschen Kunstvereins im Jahre 1877] / –d // Rigasche Zeitung. – (Beil. zur «Rigaschen Zeitung» N 11). – (Den 15. Jan., 1877), S. [1].
72. Bericht über die 313. Versammlung der Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Osteeprovinzen in Riga: am 9. November 1866 // Rigasche Zeitung. – N 266 (Den 16. Nov., 1866), S. [1].
73. «Es würde nicht ... »: [auch über J. H. Baumann] // Baltische Maler und Bildhauer des XIX Jahrhunderts: biographische Skizzen mit den Bildnissen der Künstler und Reproduktionen nach ihren Werken / bearbeitet von W. Neumann. – Riga: A. Grosset, 1902. – S. 175.

74. [Genealogie der Familie von Johann Heinrich Baumann] // Buchholtz A. Materialien zur Personenkunde der Ostseeprovinzen. – [Riga, bis 1875]. – Bd. 13, Eintrag 36/I–V. – Handschr. LAB R, Inv. R 786.
75. Grosberg O. Am Grabe Johann Heinrich Baumanns // Rigasche Rundschau. – N 113 (Den 23. Mai, 1931), S. 5.
76. Jensen H. Johann Heinrich Baumann, ein altbaltischer Jäger und Künstler: zu seinem 100-jährigen Todestage // Riga am Sonntag. – N 278 (Den 24. Juli, 1932), S. 6.
77. Knüppfer A. Der alte Baumann: ein altbaltischer Jagdkavalier // Rigasche Rundschau. – N 83 (Den 16. Apr., 1925), S. 5.
78. Malerei und Plastik: [auch über J. H. Baumann] / W. Neumann // Neumann W. Malerei und Plastik. – Berlin, 1918 (H. E. Hermann). – S. 195.–196. – S.–Abdr. aus der «Einführung in die Arbeitsgebiete der Livland-, Estlandausstellung» / hrsg. von E. Stieda.
79. Malerei zu Ende des 18. und im ersten Viertel des 19. Jahrhunderts: [auch über J. H. Baumann] / W. Neumann // Neumann W. Die Kunst in Liv-, Est- und Kurland während des 19. Jahrhunderts. – [S. l., s. a.]. – S. 194.–195. – S.–Abdr. aus der «Baltischen Blättern für allgemeine kulturelle Fragen», 1926.
80. Meyer H. Johann Heinrich Baumann: ein baltischer Tiermaler // Baltische Waidmannsblätter. – Bd. 3, N 24 (Den 31. Dez., 1903), S. 401.–403: Portr.
81. Neumann W. Der Tiermaler Johann Baumann // Neue Baltische Waidmannsblätter. – Jg. 4, N 14 (Den 15. Juli, 1908), S. 317.–319: Ill.
82. Neumann W. Der Tiermaler Johann Heinrich Baumann // Neue Baltische Waidmannsblätter. – Jg. 9, N 17 (Den 1. Sept., 1913), S. 385.–387.

83. Neumann W. Der Tiermaler Johann Heinrich Baumann // Kalender der Deutschen Vereine in Liv-, Est- und Kurland, 1912. – Riga: Jonck a. Poliewsky, [s. a.]. – S. 71.–73.: Ill.
84. Neumann W. Der Tiermaler Johann Heinrich Baumann // Kunstbeilage des Rigaer Tageblatts. – N 5 (Den 11. März, 1908), S. [17.–18.]: Ill.
85. Ein Theil des Gehöftes auf dem Stadt Riga gehörigen Gute Klein Jungfernhof an der Düna [...] Werst v[on] Riga 1798: [Tuschpinselzeichnung] / J. Chr. Brotze // Brotze J. Chr. Sammlung verschiedener Liefländischer Monumente, Prospecte, Wapen etc. etc. – [Riga, 1797–1800]. – Bd. 8, S. 178/2: Abb. – Handschr. und Zeichn. des Autors. LAB R, Inv. R 4969.
86. Thonagel E. Johann Heinrich Baumann: zu seinem 100. Todestage am 7./19. Juli: [im Text auch J. H. Baumanns Brief, den 20. Febr. 1798] // Rigasche Rundschau. – N 156 (Den 16. Juli, 1932), S. 5: Ill.
87. «... und auch der Thiermaler Baumann hat manche sehr gute Stücke geliefert» / U. von Schlippenbach // Schlippenbach U. von. Erinnerungen von einer Reise nach St. Petersburg im Jahr 1814. – Mitau, 1816 (J. F. Steffenhagen und Sohn). – T. I, S. 72.
88. Verklungene Namen: Johann Heinrich Baumann / E. // Rigasche Zeitung. – N 95 (Den 25. Apr., 1864), S. [1.]–2.
89. Бауман Иоганн Иоаким // Список русских художников к юбилейному справочнику Императорской академии художеств / сост. С. Н. Кондаков. – Спб, [1915]. – Ч. I: Биографическая, с. 13.
90. Ошкая И. Двести лет спустя...: [выст. в доме Рейтерна] // Советская молодежь. – N 31 (16 марта 1991), с. 4–5.

Johana Heinriha Baumaņa publikācijas, rokrakstu materiāli, tulkojumi

91. [Baumanis J. H.] Bēru valoda sarakstīta par piemiņu Kārķļa Jānam, Kokneses valsts saimniekam. – Jelgava: [J. F. Stefenhāgens], 1797. – 16 lpp.: il. – Otrs titlp. variants: Bēru valoda sarakstīta par piemiņu Kārķļa Jānam, Kokneses valsts saimniekam / J. H. B.
92. Baumann J. H. Bēru valoda, sarakstīta par piemiņu Kārķļa Jānam, Kokneses valsts saimniekam. – [Jelgava: J. F. Stefenhāgens, 1820]. – 16 lpp.
93. Baumann J. H. Bēru valoda, sarakstīta par piemiņu Kārķļa Jānam, Kokneses valsts saimniekam: 2. izd. – [Jelgava: J. F. Stefenhāgens, 1820]. – 16 lpp.
94. Baumann J. H. Divi runas tiem mīļiem latviešiem par piemiņu no J. H. Baumann, medijuma māldera. – [Rīga, 1807]. – [8] lpp.
95. Baumann J. H. Divi runas tiem mīļiem latviešiem par piemiņu no J. H. Baumann, medijuma māldera. – [Rīga, 1807]. – [12] lpp.
96. Baumann J. H. Pāru vārdi, pie veca drauga kapa; Runa Keizera Aleksandra turama, no kāda godīga latvieti, kā priekšnieku, par visiem Vidzemes un Kurzemes arejiem; Runa, pie ikkatra jauna valstes tiesnešu iecelšan, no kāda veca tiesnieku turama; Runa pie veca godīga drauga, jeb

godīgas radniecības kapa turama; Brambergu muižas izskatīšana; Sum trinus, et unus [..]: mīkle no latiniska pārtulkota; Anagram, am Sulzers Theorie der schönen Künste; Pavasaras apdomāšanas ziedu laika, tani gada ka ta nikna ziema ar varin daudz sniegu un udens pludi 1807 bija [..]. Ši raksta tika 1807 Rīgas latviešu kalendere piedrukāta. Ta otra puse tika 1808 gada ari rīgas latviešu kalendare piedrukata; Pasaciņa; Otra puse no pavasaras apdomāšanas, ziedu laika 1808 gada rīgas kalendere piedrukata : «Tu Dievs un Kungs no mūžības...»: [dzejolis]; Mīļie latvieši!; Anagramma. Als der König Stanislaus Lescinski von Polen [..]; Der Herr Buchdrucker Müller bat mich, in lettischer Sprache einen Aufsatz zu machen, der am Kalender Anno 1807 beigefügt werden könnte [..]. Apdomāšana pavasara ziedu laikā; Die nachstehende Ausarbeitung, wurde 1808 im Müllerschen lettischen Kalender einge[d]ruckt. Mīļie latvieši!. – [B. v., pēc 1807–1808]. – 23 lp., teksts abās lapas pusēs. – Autora rokraksts. LAB R, LDB 5293, Inv. 3614. Provenence: saņemts no mācītāja Bērenta 1853 16. martā.

97. B[aumann] J. H. Pēdīga sarunāšana ar Kārķļa Jāņa pašā miršanas stundā starp radiem un draugiem: [luga]/sarakstīta no Kārķļa drauga J. H. B. – Jelgava: J. F. Stefenhāgens un dēls, 1823. – 32 lpp.
98. Baumann J. H. Runa pie vecas radniecības kapa; Paru vardi pie veca Avotnieka, Baldones meža sarga kapa runeta, kas par ne gudru tika turēts; Nemo vincere potest, nisi mori voluerit. Miršana, ir zaldata gods!; Die Dancksagungs–Rede, eine Paraphrase, Versuch ob auch im Lettischen die Sprache des Hoffes ausgedruckt werden kann. Runa Kaizera Aleksandra priekša turama; Pavasaras apdomāšanas ziedu laika; Otra gada tapeši apdomāšana Rīgas latviešu kalendere drukata; Der Herr Kammerher von Bayer, [..]; Runa ka Stukmanes muiža dzimtskungs savai valstai skolu ietaisīt gribeja kur valstas bērni tiktu

māciti, bet viņš saslīma, skole netika ietaisīta, un tā rone ne tureta; Versuch, die Derivation von der Benennung der lettischen Provinzen und deren Grenzen her zu leiten. – [B. v., pēc 1807]. – 18 lp., teksts abās lapas pusēs. – Autora rokraksts. LAB R, LDB 5294, Inv. 3615.

99. Baumann J. H. Benennungen, die zum Bote gehören, wie selbige jeder lettische sie gebraucht; Benennungen derjenigen Dinge, die zur Fischer gehören; Benennungen des Schuß Gewehrs, so wie jeder Buschwächter, oder erfahrener Schütze in Kurlandschen zu brauchen pflegt; Benennungen einiger Kräuter im Lettischen; Das Wort Lawa, ist meins Wissens in lettischen Lexico noch nicht angeführt [..]. – [S. l., s. a.]. – [10] S. – Handschr. des Autors. LAB R, 5489 Valodniecības materiāli: [konvolūts], Inv. R 3825. Publiziert: Magazin: Dritter Bd., 1. Stück, 1831, S. 123.–136. unter dem Titel: Lexicalische Beiträge / von J. H. Baumann.
100. Baumann J. H. Jagdanekdoten, die zwar mehrenteils ans Lügenhafte gränzen, aber sich doch wirklich zugetragen: auf Verlangen meiner hochgeschätzten Rigischen Jagdfreunde erzählt von Joch. Heinr. Baumann: nebst einem Anhang von Reden. – Riga; Dorpat: J. F. Meinshausen, 1817. – 119 S.
101. Baumann J. H. Jagdanekdoten, die zwar mehrenteils ans Lügenhafte gränzen, aber sich doch wirklich zugetragen: auf Verlangen meiner hochgeschätzten Rigischen Jagdfreunde erzählt von J. H. Baumann: nebst einem Anhang von Reden. – Fotomech. Nachdruck. – Hannover–Döhren: Harro v. Hirschheydt, 1979 – 119, [1] S. – Nachdr. der Ausg.: Riga; Dorpat: J. F. Meinshausen, 1817. – 119 S.
102. Baumann J. H. Ein kurländischer Münchhausen: Joh. Heinr. Baumann seltsame Jagdhistorien / neu hrsg. und eingel. von A. Knüpfper. – Berlin–Leipzig: G. Paetel, 1926. – VII, 1, 98 S., 1 Bl. Portr.

103. Baumann J. H. Lächerliche Meinungen einiger Landleute in Liv- und Kurland. – [S. l., s. a.]. – 18 S. – Abschr. LAB R, Ms. 220, Inv. R 2751.
Orig. in der Bibl. der Gesellschaft für Geschichte und Alterthums-
kunde Ostseeprovinzen Russlands in Riga. Auf dem Wunsch von
der Hand des Pastors Hermann Trey. Handschrift des Thiermalers
Baumann und des Gemeinde Gerichts Schreibers Hans Leitan.
104. Baumann J. H. Trauerrede nach erfolgtem Absterben des
weiland Rigischen Oberjägermeisters C. G. Hackmann
in einer Rigischen Oberjagdtrauerversammlung gehalten
am 3. Februar 1803 von dem Oberjagdredner und Jagd-
maler J. H. Baumann. – [Riga, 1813]. – 7 S.

* * *

105. Baumans [J. H.] Kā zirgi cilvēkiem par dzimtiem tikuši:
(pasaka no nelaiķa Baumaņa atstātiem rakstiem. Sk. «Lat-
viešu Avīzes» 1832, Nr. 37) / cc // Latviešu Avīzes. – Nr. 35
(1833, 31. aug.), [137.]–138. lpp.
106. [Baumann J. H.] «Tu Dievs un Kungs no mūžības...»: [dzejolis]; Mīļie latvieši, ...; Atmini manu miklu (Trīs-
kārtīgs es esmu un vienīgs): [dzejolis]; Dažādas mācības,
priekš zemnieka mājas būšanas; Dziesma draugiem kopā
dziedama (Lai prieka dziesma iesākās!): (stimmt an den
frohen Rundgesang): [dzejolis] / J. H. B. // Vidzemes un
Kurzemes Kalenders uz to 1809 gadu, kuram 365 dienas
ir. – Rīga, [1808] (J. K. D. Millers). – [22.–32.] lpp.
107. Baumann J. H. Jagd-Anekdoten / von J. H. Baumann,
Riga-Dorpat, 1817 // Baltische Waidmannsblätter. – Bd.
4, N 13 (Den 15. Juli, 1904), S. 234; Bd. 4, N 14 (Den 31.
Juli, 1904), S. 251; Bd. 4, N 15 (Den 15. Aug., 1904), S. 271.-
272; Bd. 4, N 16 (Den 31. Aug., 1904), S. 287; Bd. 4, N 17
(Den 15. Sept., 1904), S. 304.-306; Bd. 4, N 18 (Den 30. Sept.,
1904), S. 321.-322; Bd. 4, N 23 (Den 15. Dez., 1904), S. 404;
Neue Baltische Waidmannsblätter. – Jg. 1, N 5 (Den 15.

März, 1905), S. 106.-107; Jg. 1, N 6 (Den 1. Apr., 1905), S. 129.-130; Jg. 1, N 7 (Den 15. Apr., 1905), S. 160.-161.

108. Baumann J. H. Lexicalische Beiträge. – Der Inhalt: Benennungen für die Theile des Boots, wie sie bei den Fischern gewöhnlich; Benennungen derjenigen Dinge, die zur Fischerei gehören; Benennungen des Schießgewehrs und seiner Theile; Benennungen einiger Kräuter; «Das Wort Lava ist...» // Magazin / hrsg. von der Lettisch-literarischen Gesellschaft. – Mitau, 1831 (J. F. Stefenhagen und Sohn). – Dritter Bd., 1. Stück, S. 123.–136.
109. [Baumann J. H. Über Wolfsjagden] // Ostseeprovinzenblatt. – N 32 (Den 7. Aug., 1823), S. 287.–288.
110. [Baumann J. H. Zur Naturgeschichte des Bären] // Ostseeprovinzenblatt. – N 36 (Den 4. Sept., 1823), S. 320.

* * *

111. Iflands A. Zemnieks un Liģģers. Viesošanās Rīgā: lustes spēle piecos gabalos / [lokalizējis J. H. Baumanis]; pārstr. un publicējis E. Dinsbergs. – Rīga: E. Platess, 1867. – 64 lpp.
112. [Kotzebue A. F. F. von]. Lustigais nerris uz tirgusplača: joku spēle iekš diviem cēlieniem / pārcēlis Johann Heinrich Baumann, Pēterburgas mālderu akademijas biedris. Citreizejs virspriekšrunatajs pie ģēģeru biedribas Rīgā. – Rīga, 1863 (E. Plates). – 27 lpp.
113. [Kotzebue A. F. F. von]. Lustigais nerris uz tirgusplača: joku spēle iekš diviem cēlieniem / pārcēlis Johann Heinrich Baumann, Pēterburgas mālderu akademijas biedris. Citreizejs virspriekšrunatajs pie ģēģeru biedribas Rīgā. – Otrā dīķe. – Rīga, 1874 (E. Plates). – 36 lpp.
114. Kotzebue A. F. F. von. Der Gimpel auf der Messe: eine Posse in zwei Akten von A. v. Kotzebue. Almanach 3 ter Jahrgang. Berlin 1805. Frei ins Lettische übersetzt, wobei

Pašportrets. Mednieks

Klusā daba. 1820. gads

Putni

Medijums. Suņi ar zaķi

Medījums

Lapsu medības. 1822. gads

Medījums

Piekūns

Georga Konrāda Nestora portrets

aus Schilda Pihlesmiests und aus Leipzig, Mitau zur Johanniszeit geworden ist von J. H. Baumann betitelt «Gekķis uz tirgu: viena johka spehle no diveem zehleneem». – [B. v., b. g.]. – 13 lp., teksts abās lapas pusēs. – Tulkotāja J. H. Baumann rokraksts. LAB R, LDB 5292, Inv. 3513. Origināls publicēts: Almanach dramatischer Spiele, zur geselligen Unterhaltung auf dem Lande: 3. Jg. Berlin, 1805. Tulk. izd. ar nos.: Lustīgais nerris uz tirgusplača: joku spēle iekš diviem cēlieniem. Rīga, 1863, 1874 (otrais izd.).

115. Rede eines kroatischen Feldpredigers/übers. ins Lettische von J. H. Baumann; aus dem «Nordischen Archiv», Monat July 1804, abgedruckt. – Riga, 1804 (W. F. Häcker). – 15 S. – Text parallel in der dt. und lett. Sprache.
116. Rede eines kroatischen Geistlichen, im Angesichte des preußischen Heeres, im Bayerischen Successionskriege, in kroatischer Sprache gehalten, und zum Versuch, was das Lettische in der Heldensprache vermag, ins Lettische übersetzt von dem Jagdmaler J. H. Baumann = Runa no viena, vāciešu ķeizera kara pulku mācītāja, tani brīdi tureta, kad Vāczemes ķeizers Jāzeps ar prūšu ķēniņu Pridriku pēdigā reizē karoja, pārtulkota no Jāņa Indriķa Baumann, medijumu mālderī. – Teksts paral. vācu un latv. val. // Nordisches Archiv. – Bd. 3 (Juli, 1804), S. 1.–16.

Reproducēto darbu saraksts

1. Pašportrets. Mednieks.
Audekls, eļļa. 125 x 102 cm. Valsts Mākslas muzejs.
2. Klusā daba. 1820. gads.
Audekls, eļļa. 83 x 124 cm. Valsts Mākslas muzejs.
3. Putni.
Audekls, eļļa. 58,5 x 89,5 cm. Valsts Mākslas muzejs.
4. Medījums. Suņi ar zaķi.
Audekls, eļļa. 96 x 131 cm. Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs.
5. Lapsu medības. 1822. gads.
Audekls, eļļa. 109 x 165 cm. Valsts Mākslas muzejs.
6. Medījums.
Audekls, eļļa. 94 x 134,5 cm. Valsts Mākslas muzejs.
7. Piekūns.
Audekls, eļļa. 34 x 39 cm. Valsts Mākslas muzejs.
8. Georga Konrāda Nestora portrets. 19. gs. 10. gadi.
Audekls, eļļa. 105 x 163 cm. Valsts Mākslas muzejs.

Johans Heinrihs Baumanis (Johann Heinrich Baumann, 1753–1832), gleznotājs un rakstnieks. Dzimis Jelgavā Kurzemes superintendenta Joahima Baumaņa ģimenē, miris Mazjumpravas (Kleine Jungfernhof) muižā netālu no Rīgas. Viņš studējis teoloģiju Erfurtē un vienlaikus mācījies glezniecību pie pazīstamā vācu animālista Jākoba Samuela Beka. Pēc atgriešanās Latvijā 1776. gadā J. H. Baumanis nodarbojies galvenokārt ar glezniecību un lauksaimniecību, bijis aizrautīgs mednieks. Gleznodams un medīdams daudz ceļojis pa Kurzemes un Vidzemes muižām. Viņš gleznojis dažādus dzīvniekus un putnus ainavu fonā, klusās dabas ar medījumiem, medību skatus un atsevišķus portretus. Kaut arī J. H. Baumaņa glezniecība ne vienmēr atbilst sava laika augstās mākslas ideāliem un profesionālajiem kritērijiem, to pilnībā atsver emocionālais piepildījums un dzimtās dabas izjūta. J. H. Baumaņa popularitāte kādreizējās Baltijas guberņās ir bijusi ļoti liela. Literatūrā tiek minēts, ka viņš uzgleznojis 1713 darbus, no kuriem šobrīd gan zināma tikai neliela daļa.

J. H. Baumanis pievērsies arī literārai darbībai. Viņa tēmu loks ir visai plašs – no medību stāstiem un dabas aprakstiem līdz dažādām dzīves vajadzībām piemērotu runu, tai skaitā kapa runu, paraugiem. Daļa no šiem darbiem ir publicēta autora dzīves laikā, bet daļa glabājas kā rokraksti Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

Šajā izdevumā, kuru sagatavojis Valsts Mākslas muzejs kopīgi ar Latvijas Akadēmisko bibliotēku, publicēti vairāki interesantākie J. H. Baumaņa darbi. «Medību piedzīvojumi» tulkoti no vācu valodas, bet pārējie darbi sarakstīti latviešu valodā. Tajos saglabāts autora savdabīgais izteiksmes stils. Pirmo reizi tiek izdota pilnīga bibliogrāfija par J. H. Baumani. Tajā apkopota informācija par publikācijām un rokrakstiem, kuros mākslinieks minēts, kā arī par viņa paša sarakstītajiem darbiem. Izdevumā ievietots arī raksts par J. H. Baumani un viņa gleznu reprodukcijas.

Izdevums tapis saistībā ar Johana Heinriha Baumaņa 250 gadu jubilejai veltīto izstādi Valsts Mākslas muzejā 2003. gada nogalē.

Johann Heinrich Baumann (1753–1832) painter and writer, was born in Jelgava to the family of the Superintendent of Kurzeme. He died in the Mazjumprava (Kleine Jungfernhof) manor, not far from Riga. He studied theology at the University of Erfurt and at the same time painting under the well-known German animalist German Jakob Samuel Beck. On returning to Latvia in 1776 Baumann was mainly occupied by painting and farming. He was also a keen hunter. He often traveled around the various manors in Kurzeme and Vidzeme painting and hunting. He painted various animals and birds on a landscape background as well as still lifes with game, hunting scenes and individual portraits. Although his painting did not always reflect the highest artistic ideals and professional criteria of the day, this was completely offset by the emotional content and feeling for the nature of his native land. He also enjoyed great popularity in all the Baltic provinces. Sources mention that he painted 1713 works of which only a small part is known.

Baumann was also a writer on a wide range of subjects – from hunting stories and descriptions of nature to examples of speeches appropriate for various occasions including funeral orations. Some of his writings were published in his lifetime but others survive as manuscripts in the Latvian Academic Library.

This publication, jointly compiled by the State Museum of Art and the Latvian Academic Library, contains several interesting works by Baumann. His «Hunting Adventures» have been translated from the German but the remaining works were written in Latvian. The author's peculiar style of expression has been retained. A complete bibliography has been published for the first time containing information about publications and manuscripts mentioning Baumann's name as well as the literary texts he wrote himself. There is also an article about Baumann as well as reproductions of his paintings.

This publication has been produced in connection with the exhibition celebrating Johann Heinrich Baumann's 250th anniversary in the State Museum of Art at the end of 2003.

Johann Heinrich Baumann (1753–1832), Maler und Schriftsteller. Geboren in Mitau/Jelgava als Sohn des Kurländischen Superintendenten Joachim Baumann, gestorben im Kleinen Jungfernhof/Mazjumprava unweit von Riga. Studierte Theologie in Erfurt und lernte zugleich Malerei bei dem bekannten deutschen Tiermaler Jakob Samuel Beck. Nach der Heimkehr im Jahre 1776 betrieb J. H. Baumann hauptsächlich Malerei und Landwirtschaft und war ein leidenschaftlicher Jäger. Als Maler und Jäger hat er viele kur- und livländische Güter bereist. Hat verschiedene Tiere und Vögel mit Landschaft im Hintergrund, Stillleben mit Wildbret, Jagdszenen sowie ab und zu manche Portraits gemalt. Wenn auch J. H. Baumanns Malerei nicht immer den Idealen und den professionellen Kriterien der hohen Kunst seiner Zeit gerecht wird, zeichnet sie sich dafür durch Emotionalität und Heimatgefühl aus. J. H. Baumanns Popularität in den damaligen baltischen Gouvernements ist sehr groß gewesen. Die Quellen geben an, dass er 1713 Arbeiten gemalt hat, von denen heute allerdings nur ein kleiner Teil bekannt ist.

J. H. Baumann hat sich auch literarisch betätigt. Sein Themenkreis ist gar breit: von Jagdgeschichten und Naturschilderungen an bis hin zu Reden für verschiedene Gelegenheiten im Leben, darunter auch Grabreden. Ein Teil dieser Arbeiten ist zu seiner Lebzeiten veröffentlicht worden, ein Teil liegt als Handschriften in der Akademischen Bibliothek Lettlands.

In der vorliegenden Ausgabe, die von dem Staatlichen Kunstmuseum in Gemeinschaft mit der Akademischen Bibliothek Lettlands vorbereitet ist, sind mehrere von den interessantesten Arbeiten J. H. Baumanns aufgenommen. Die «Jagd–Anekdoten» sind aus dem Deutschen übersetzt, die anderen sind lettisch geschrieben. Darin ist der eigenartige Stil des Autors beibehalten. Erstmals wird eine vollkommene Bibliographie über J. H. Baumann veröffentlicht. Sie enthält eine Information über die Publikationen und Handschriften, wo sein Name vorkommt, sowie über seine eigenen Arbeiten. In der Ausgabe findet man auch einen Artikel über J. H. Baumann und Reproduktionen seiner Gemälde.

Die Ausgabe ist zur Jubiläumsausstellung anlässlich der 250. Jahresfeier von Johann Heinrich Baumann am Jahresende 2003 entstanden.

Satura rādītājs

Johans Heinrihs Baumanis (1753–1832). <i>R. Lapiņa</i>	3
J. H. Baumaņa raksti	27
Medību piedzīvojumi, kas gan lielākoties robežojas ar melu stāstiem, taču notikuši īstenībā. <i>Tulkojis V. Bisenieks</i>	29
Pavasara apdomāšana Ziedu laikā	56
Otra gada Pavasara apdomāšana	61
Brambergu muižas izskatīšana	67
Pasaciņa	70
Labi kaimiņi	72
Runa, pie ikkatra jauna Valstes Tiesnešu iecelšana no kāda veca Tiesnieka turama	76
Runa, pie veca godīga Drauga, jeb pie godīgas Radinieces kapa turama	79
Runa, ka Stukmanes muižas dzimtskungs savai valstai skolu ietaisīt gribēja, kur valstas bērni tiktu mācīti; bet viņš saslima, skola netika ietaisīta, un tā runa ne turēta	82
J. H. Baumanis (1753–1832), vācbaltu gleznotājs, rakstnieks publikācijās un rokrakstos. Bibliogrāfija. <i>D. Ivbule</i>	85
J. H. Baumaņa gleznu reprodukcijas	107
Rezumējums	108

JOHANS
HEINRIHS BAUMANIS
250

Redaktore *L. Krūmiņa*
Datomaketētāja *I. Barone*

Parakstīta iespiešanai 20.11.2003. Formāts 84x108/32. Pasūt. Nr. E-123. Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, LV-1235, Rīgā, Rūpniecības ielā 10. Reģistr. apliec. Nr. 2-0810. Iespiests Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā, LV-1006, Rīgā, Lielvārdes ielā 24. 2003.